

Starptautiskās kvalifikācijas Latvijā

Pētījuma ziņojums

Rīga, 2014. gads

Līdzfinansē
Eiropas Savienība

Pētījumu veica Akadēmiskās informācijas centrs 2014.gadā.

**Akadēmiskās informācijas centrs –
Nacionālais koordinācijas punkts EKI**

Vaļņu iela 2
Rīga LV-1050

Telefons: 67 225155

E-pasts: nkp@aic.lv

Mājas lapa: <http://nki-latvija.lv>

Pētījuma veikšanā un ziņojuma sagatavošanā iesaistītie eksperti:
Rihards Blese, Zinta Daija, Gunta Kinta, Baiba Ramiņa

Šis pētījuma ziņojums sagatavots ar Eiropas Komisijas projekta „European Qualifications Framework – National Coordination Point” (554118-EPP-1-2014-1-LV-EPPKA3-EQF-NCP) atbalstu.

Paustais viedoklis uzliek saistības tikai autoram (autoriem), un tas nekādā gadījumā nevar tikt uzskatīts par Eiropas Komisijas oficiālo nostāju.

Satura rādītājs

Saīsinājumu saraksts	4
Ievads	6
Pētījuma mērķi un jautājumi	7
Pētījuma metodoloģija	8
Starptautisko kvalifikāciju jēdziens	9
Pētījuma rezultāti par starptautiskajām kvalifikācijām	14
Pētījuma gaita	14
Informācija par respondentiem	15
Latvijā iegūstamo starptautisko kvalifikāciju raksturojums	17
Starptautisko kvalifikāciju prasības	18
Starptautisko kvalifikāciju pielietojamības mērogs	19
Uzņemšanas prasības starptautiskās kvalifikācijas pretendentiem	20
Starptautiskās kvalifikācijas pretendentu sasniegumu novērtēšanas metodes	20
Dokumenti, kas apliecina iegūto starptautisko kvalifikāciju	22
Iepriekš iegūtās starptautiskās kvalifikācijas atjaunošana	22
Starptautisko kvalifikāciju kvalitātes nodrošināšana	23
Starptautisko un formālās izglītības kvalifikāciju atšķirības	25
Starptautisko kvalifikāciju ieguvēju priekšrocības un trūkumi darba tirgū	26
Priekšrocības	26
Trūkumi	28
Nākotnes perspektīvas un nepieciešamie uzlabojumi	30
Secinājumi	32
1. pielikums. Interviju jautājumi	34
2. pielikums. Aptaujas anketa Nozaru ekspertu padomēm	37
3. pielikums. Konferences A darba grupas diskusiju rezultāti	39
4. pielikums. Konferences B darba grupas diskusiju rezultāti	41
5. pielikums. Pētījumā iekļauto nozaru ietvaros piešķirtās plašāk zināmās starptautiskās kvalifikācijas	43

Saīsinājumu saraksts

ACCA	Starptautiskā profesionālo sertificēto grāmatvežu asociācija (<i>Association of Chartered Certified Accountants</i>)
AHLEI	Amerikas viesnīcu un naktsmītņu izglītības institūts (<i>American Hotel & Lodging Educational Institute</i>)
ANO	Apvienoto Nāciju Organizācija
ASV	Amerikas Savienotās Valstis
Cedefop	Eiropas profesionālās izglītības attīstības centrs (<i>Centre Européen pour le Développement de la Formation Professionnelle</i>)
CIDESCO	Estētikas un Kosmetoloģijas Starptautiskā Komiteja (<i>Comité International d'Esthétique et de Cosmétologie</i>)
COC	Kompetences sertifikāts (<i>Certificate of Competency</i>)
ECVET	Eiropas kredītpunktu sistēma profesionālajā izglītībā un apmācībā (<i>European credit system for vocational education and training</i>)
EKI	Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūra (<i>European Qualifications Framework</i>)
ES	Eiropas Savienība
IELTS	Starptautiska angļu valodas pārbaudes sistēma (<i>International English Language Testing System</i>)
IKVD	Izglītības kvalitātes valsts dienests
IMO	Starptautiskā Jūrniecības organizācija (<i>International Maritime Organization</i>)
ISO	Starptautiskā standartizācijas organizācija (<i>International Organization for Standardization</i>)
ITEC	Starptautiskā terapijas eksaminācijas padome (<i>International Therapy Examination Council</i>)
IZM	Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministrija
LKI	Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūra
LR	Latvijas Republika
MK	Latvijas Republikas Ministru kabinets
NEP	Nozaru ekspertu padome
NKI	Nacionālā kvalifikāciju ietvarstruktūra (<i>national qualifications framework</i>)
SeaTALK	Jūrniecībā lietojamās angļu valodas resursu tiešsaistes platforma
SQA	Skotijas Kvalifikāciju pārvalde (<i>Scottish Qualifications Authority</i>)
STCW	Starptautiskā konvencija par jūrnieku sagatavošanu un diplomēšanu, kā arī sardzes pildīšanu (<i>International Convention on Standards of Training, Certification and Watchkeeping for Seafarers</i>)

TedQual	ANO Pasaules tūrisma organizācijas (<i>World Tourism Organization, UNWTO</i>) sertifikāts
TOEFL	Angļu valodas kā svešvalodas tests (<i>Test of English as a Foreign Language</i>)

Ievads

Šajā pētījumā kvalifikācijas jēdziens skaidrots saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes ieteikumu par Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūras izveidošanu mūžizglītībai (2008.gada aprīlis) ietverto definīciju – kvalifikācija ir oficiāls vērtēšanas un atzīšanas procesa rezultāts, ko iegūst, kad kompetenta struktūra konstatē, ka persona ir sasniegusi mācīšanās rezultātus atbilstoši iepriekš noteiktiem konkrētiem standartiem.

Aizvien vairāk izglītību apliecinājošie dokumenti (kvalifikācijas) tiek piešķirti starptautiskā līmenī, ārpus nacionālajām izglītības sistēmām. Ņemot vērā pieaugošo globalizāciju un iedzīvotāju pārrobežu mobilitāti, dažādas starptautiskas asociācijas, lielas korporācijas, starptautiski mācību centri, kā arī citas organizācijas savā darbības nozarē veido izglītības un/vai eksaminācijas standartus, lai pēc vienotām prasībām novērtētu iegūtās zināšanas, prasmes un kompetences dažādās valstīs.

Arī Latvijā ir uzņēmumi un izglītības iestādes, kas ar starptautisko kvalifikāciju piešķiršanu nodarbojas jau vairāk nekā 20 gadus, piemēram, Baltijas Datoru akadēmija, kas bija pirmais šāda veida mācību un eksaminācijas centrs informāciju tehnoloģiju jomā Baltijas valstīs, kā arī otrs – bijušās Padomju Savienības teritorijā. Šie „ne-valsts” iegūtās izglītības apliecinājošie dokumenti, kuriem ir noteikts lietotāju loks un funkcijas, ir alternatīva/papildinājums valsts formālās izglītības sistēmā iegūtajiem izglītību apliecinājošajiem dokumentiem. Šādas situācijas veidošanos ir veicinājuši vairāki apstākļi, Cedefop (2010) pētījuma¹ rezultāti norāda, ka izmaiņas kvalifikāciju piešķiršanas kārtībā, saturā un funkcijās² ierosina šādi aspekti:

- Ekonomikas un darba tirgus globalizācija;
- Līdzšinējo kvalifikāciju sistēmu attīstība, pateicoties Eiropas līmeņa sadarbībai un informācijas apmaiņai par labo praksi;
- Nacionālo kvalifikāciju ietvarstruktūru un starptautisko kvalifikāciju sistēmu attīstība, kā arī to noslēgumu prasību pilnveide;
- Migrācijas plūsmu palielināšanās;
- Nepieciešamība pēc šauras specializācijas;
- Starptautisko korporāciju skaita pieaugums;
- Vienotas izpratnes nepieciešamība par noteiktu kvalifikāciju;
- Globāli pētījumi un analīze par kvalifikācijām;
- Mācīšanās rezultātu pieejas ieviešana.

Vēlākais Cedefop (2012) veiktais pētījums, kas veltīts tieši starptautiskajām kvalifikācijām, pamato sabiedrības, tai skaitā darba devēju un darba ņēmēju vajadzības pēc citas formas (mēroga) kvalifikācijām, t.i., iedzīvotājiem arvien biežāk nepieciešami izglītību apliecinājošie dokumenti, kurus var izmantot vairāk nekā vienā valstī, savukārt darba devējiem jāspēj izvērtēt potenciālo darbinieku zināšanu, prasmju un kompetenču līmeni, vai tas atbilst konkrētajām prasībām. Pieprasījums pēc šāda veida kvalifikācijām ir īpaši novērojams tādās jomās kā informācijas un komunikācijas tehnoloģijas un transports, kurā starptautiskajām organizācijām, nozaru asociācijām, kā arī

¹ Cedefop. Changing Qualifications: A Review of Qualifications Policies and Practices. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Union, 2010.

² Tradicionāli kvalifikāciju prasību izstrāde, piedāvāšana un piešķiršana ir bijusi valsts atbildīgo iestāžu, visbiežāk, nacionāla līmeņa izglītības iestāžu kompetence.

starptautiskiem uzņēmumiem jau ir būtiska loma kvalifikāciju veidošanā un piešķiršanā, tādējādi nosakot profesijai vajadzīgās zināšanas, prasmes un kompetences³.

Pētījuma mērķi un jautājumi

Eiropas Komisijas dati (2014.gada decembris) liecina, ka:

- 38 valstis piedalās Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūras (EKI) attīstības procesā;
- Ir izveidotas 25 nacionālās kvalifikāciju ietvarstruktūras (NKI)⁴;
- 23 valstis ir pielīdzinājušas savas NKI Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūrai;
- 30 valstīs vēl aktīvi norisinās pielīdzināšanas process.

Savukārt atsevišķas valstis, kurās ir stabili izveidotas NKI, piemēram, Apvienotā Karaliste, Īrija, Malta, organizē vai ir organizējušas ietvarstruktūru pārskatīšanu, lai nodrošinātu to atbilstību mainīgajām sabiedrības un izglītības/darba tirgus prasībām. Ņemot vērā EKI izveides procesā uzkrāto pieredzi, viena no EKI konsultatīvā padomes darbības prioritātēm skar jautājumus par EKI ārējo dimensiju, t.i., sadarbību ar valstīm ārpus Eiropas Savienības un EKI iekļauto kvalifikāciju loka paplašināšanu. Līdz ar to, analizējot potenciālo EKI (un līdz ar to nacionālo kvalifikāciju ietvarstruktūru) attīstību, Eiropas Komisija pašlaik izvērtē iespēju iekļaut starptautiskās kvalifikācijas EKI.

Starptautisko kvalifikāciju iekļaušanu EKI un NKI jau sākotnēji paredz Eiropas Parlamenta un Padomes ieteikuma par EKI (2008)⁵ 12. punkts: „[...] Turklāt Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūrai būtu jāļauj starptautiskajām nozaru organizācijām piesaistīt savu kvalifikācijas sistēmu kopīgām Eiropas atskaites punktam, tādējādi norādot saikni starp starptautiskajām nozaru kvalifikācijām un valstu kvalifikāciju sistēmām.[...]” Tādēļ EKI konsultatīvā padome izveidoja darba grupu, kura, galvenokārt balstoties uz metināšanas nozari, pēta vairākās valstīs piešķirtās sektorālās starptautiskās kvalifikācijas (pirmie pētījumi tika veikti 2013.gada vasarā), lai noskaidrotu, kā nozaru starptautiskās kvalifikācijas varētu pielīdzināt EKI.

Latvijā nacionālā kvalifikāciju ietvarstruktūra tika izveidota un pielīdzināta EKI 2011.gadā, pamatojoties uz 2010.gada 5. oktobra grozījumiem Ministru kabineta noteikumos Nr. 990 „Noteikumi par Latvijas izglītības klasifikāciju” (2.12.2008.). Ņemot vērā to, ka nacionālo kvalifikāciju pielīdzināšana ietvarstruktūrai ir sarežģīts process, pašlaik Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūrā (LKI) iekļautas tikai formālās izglītības kvalifikācijas, kurām ir precīzāks normatīvais regulējums un par kuru mācīšanās rezultātu līmeņu aprakstiem bija vienojušās iesaistītās puses. Tā kā kvalifikāciju ietvarstruktūrai būtu jāietver dažāda veida kvalifikācijas, kas iegūtas dažādos kontekstos, Akadēmiskās informācijas centrs nolēma veikt pirmo analīzi par iespējām LKI iekļaut starptautiskās kvalifikācijas, kas tiek piešķirtas Latvijā.

Pētījuma **mērķis** bija izpētīt:

- Starptautiskās kvalifikācijas jēdzienu;
- Kādas starptautiskās kvalifikācijas tiek piešķirtas Latvijā;
- Vai starptautiskās kvalifikācijas ir jāpielīdzina Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūrai.

³ Cedefop. International Qualifications. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2012.

⁴ Atsevišķās valstīs, piemēram, Apvienotā Karaliste, ir izveidotas vairākas nacionālās kvalifikāciju ietvarstruktūras.

⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes ieteikums par Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūras izveidošanu mūžizglītībai, 2008.gada 23. aprīlis.

Lai sasniegtu mērķi, tika formulēti sekojoši pētījuma **jautājumi**:

- Kas ir starptautiskās kvalifikācijas?
 - Definīcija;
 - Mērķis;
 - Funkcijas;
 - Termina tulkojums latviešu valodā.
- Vai un kā starptautiskās kvalifikācijas ir atspoguļotas Latvijas Republikas normatīvajos aktos?
- Vai un kur starptautiskās kvalifikācijas parādās LR izglītības sistēmā?
- Kāda ir izglītības iestāžu, privāto uzņēmumu un mācību centru pieredze saistībā ar starptautiskajām kvalifikācijām?
- Kādas ir starptautisko kvalifikāciju priekšrocības un trūkumi?
- Vai starptautiskās kvalifikācijas būtu jāiekļauj Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūrā?

Pētījuma metodoloģija

Pētījumā tika izmantotas sekojošas datu vākšanas metodes:

- Literatūras un normatīvo aktu analīze (definīcija, līdzšinējo pētījumu atziņas, līdzšinējais normatīvais regulējums);
- Daļēji strukturētas intervijas (skatīt 1. pielikumu) ar izglītības iestāžu un mācību/eksaminācijas centru pārstāvjiem, kuri piedāvā starptautiskās kvalifikācijas (pieredze saistībā ar starptautiskajām kvalifikācijām, piemēram, grūtības darbā). Pavisam tika veiktas 15 intervijas par dažādu nozaru starptautiskām kvalifikācijām, piemēram, valodas, metināšana, informācijas un komunikācijas tehnoloģijas;
- Nozaru ekspertu padomju (NEP) pārstāvju elektroniskā aptauja (skatīt 2. pielikumu) par respondentu pieredzi saistībā ar starptautiskajām kvalifikācijām. Aptaujas anketu aizpildīja deviņi NEP pārstāvji no atšķirīgām nozarēm, piemēram, metālapstrāde un mašīnbūve; tūrisma, viesmīlības un skaistumkopšanas; un enerģētikas nozare;
- Mērķa grupu diskusija par starptautisko kvalifikāciju priekšrocībām un trūkumiem, nozīmi Latvijas Republikas izglītības sistēmā (rezultātus skatīt 3. un 4. pielikumā). Diskusijās divās darba grupās piedalījās 79 dalībnieki (mācību iestāžu pārstāvji, kuri piešķir starptautiskās kvalifikācijas, darba devēju organizāciju, nozaru asociāciju, augstākās izglītības iestāžu, valsts izglītības pārvaldes institūciju pārstāvji).

Starptautisko kvalifikāciju jēdziens

Pieejamās literatūras un normatīvo aktu analīze par starptautiskajām kvalifikācijām liecina, ka vienīgā publikācija latviešu valodā, kurā plašāk aprakstīts starptautisko kvalifikāciju jēdziens, ir Akadēmiskās informācijas centra tulkotais Cedefop pētījums „Starptautiskās kvalifikācijas” (2012). Šis fakts apstiprina pētījuma nepieciešamību, īpaši, lai iegūtu pilnvērtīgu skatījumu par to, kādas starptautiskās kvalifikācijas šobrīd iegūstamas Latvijā.

Latvijas normatīvajos aktos starptautiskās kvalifikācijas jēdziens nav skaidrots, kā arī netiek izmantots, līdz ar to arī Latvijas izglītības sistēmā starptautiskās kvalifikācijas īpaši netiek iezīmētas.

Kvalifikācijas jēdziens Latvijas normatīvajos aktos tiek minēts profesionālās darbības kontekstā. Attiecībā uz izglītības sistēmu parasti tiek lietots termins „profesionālā kvalifikācija”, apzīmējot izglītību apliecināšu dokumentu konkrētā izglītības sektorā.

Izglītības likums (1998)⁶ definē sekojošus terminus:

- Profesionālo kvalifikāciju – noteiktai profesijai atbilstošas izglītības un profesionālās meistarības dokumentāri apstiprināts novērtējums, un
- Profesionālās kvalifikācijas dokumentu – dokuments, kas apliecina personas profesionālo kvalifikāciju un dod tiesības pretendēt uz konkrētai profesijai un kvalifikācijas pakāpei atbilstoša amata ieņemšanu vai attiecīgā sertifikāta saņemšanu darbam privātpraksē.

Savukārt, Profesionālās izglītības likums (1999)⁷ nosaka profesionālās kvalifikācijas līmeni, t.i., teorētiskā un praktiskā sagatavotība, kas dod iespēju veikt noteiktai sarežģītības un atbildības pakāpei atbilstošu darbu.

Likuma „Par reglamentētajām profesijām un profesionālās kvalifikācijas atzīšanu” (2001) 34. pants⁸ nosauc profesijas, kuru saturu reglamentē starptautiski līgumi, kā arī profesijas, kuru minimālās prasības nosaka Eiropas Savienība. Šis likums arī paskaidro šādus jēdzienus:

- Profesionālās kvalifikācijas sertifikātu – likumā noteiktajā kārtībā pilnvarotas institūcijas izsniegts dokuments, kas apliecina tā īpašnieka profesionālo kvalifikāciju vai noteiktu profesionālās kvalifikācijas līmeni vai arī apliecina, ka tā īpašnieks ir sekmīgi izpildījis sertifikācijas prasības noteiktas profesijas vai profesionālās specializācijas iegūšanai (arī darbam ar jauniem materiāliem, tehniku un tehnoloģiju);
- Kvalifikācijas atbilstības pārbaudi – pretendenta profesionālo zināšanu novērtēšana, kuru veic institūcijas, kas izsniedz profesionālās kvalifikācijas atzīšanas apliecības reglamentētajās profesijās. Pārbaudes mērķis ir novērtēt pretendenta spējas darboties reglamentētajā profesijā Latvijas Republikā.

IZM koncepcijā „Profesionālās izglītības pievilcības paaugstināšana un sociālo partneru līdzdalība profesionālās izglītības kvalitātes nodrošināšanā” (2009) iekļauta

⁶ LR Saeima, Izglītības likums, pieņemts 29.10.1998., stājas spēkā 1.06.1999., <http://likumi.lv/doc.php?id=50759>.

⁷ LR Saeima, Profesionālās izglītības likums, pieņemts 10.06.1999., stājas spēkā 14.07.1999., <http://likumi.lv/doc.php?id=20244>.

⁸ LR Saeima, likums “Par reglamentētajām profesijām un profesionālās kvalifikācijas atzīšanu”, pieņemts 20.06.2001., stājas spēkā 20.07.2001., <http://likumi.lv/doc.php?id=26021>.

speciālista profesionālās kvalifikācijas definīcija, t.i., „noteiktai specializācijai atbilstošu zināšanu, prasmju un kompetenču apguves dokumentāri apstiprināts novērtējums”⁹.

Bieži kvalifikācijas jēdzienu lieto plašākā nozīmē, runājot par iegūto izglītību vai raksturojot personai piemītošo profesionālo kompetenci, respektīvi, personas spēju veikt noteiktas profesionālas darbības. Kā uzsver Bergans (2007), kvalifikāciju veido daudz sarežģītāka struktūra, jo ikvienam speciālistam bez konkrētām profesionālām prasmēm ir jāapgūst vispārīgas zināšanas, prasmes un kompetences¹⁰.

Angļu valodā termins *qualification* pārsvarā ietver minēto plašāko nozīmi, jēdziens tiek attiecināts ne tikai uz izglītību apliecināšu dokumentu, bet arī ar to saistīto kontekstu, t.i., uz apgūto izglītības programmu. Piemēram, Bergans (2007) raksta, ka kvalifikācija apraksta to, ko persona zina, saprot un spēj veikt¹¹, kas faktiski atbilst mācīšanās rezultātu definīcijai. Līdz ar to angļu valodā lietoto *qualification* ne vienmēr iespējams latviski tulkot kā izglītību apliecināšu dokumentu.

Saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes ieteikumu par EKI (2008)¹² un Eiropas Parlamenta un Padomes ieteikumu par ECVET (2009)¹³ kvalifikācijas jēdziens tiek skatīts plašā kontekstā – kvalifikācija ir oficiāls pārbaudes un atzīšanas procesa rezultāts, ko iegūst, kad atbildīgā iestāde konstatē, ka persona ir sasniegusi mācīšanās rezultātus atbilstoši konkrētiem standartiem. Diskusija par kvalifikācijas jēdziena nozīmi pēdējos gados ir aktualizējusies, pieaugot interesei par vienotas, uz mācīšanās rezultātiem balstītas kvalifikāciju ietvarstruktūras veidošanu Eiropā^{14 15 16}. Mācīšanās rezultāti ir apgalvojumi par to, ko mācību procesā iesaistītais zina, izprot un spēj darīt pēc attiecīgu mācību pabeigšanas, un tie ir definēti zināšanu, prasmju un kompetenču izteiksmē. Līdz ar to, attiecībā uz EKI, kvalifikācijas termins ir saistīts ar visiem izglītības veidiem (profesionālo, vispārējo un akadēmisko izglītību), visām izglītības pakāpēm (pamata, vidējā, augstākā izglītība, tālākizglītība) un visām izglītības formām (formālā, neformālā un ikdienas izglītība).

Eiropas Parlamenta un Padomes piedāvātai kvalifikācijas definīcijai, kas formulēta plašā kontekstā, ir raksturīgi vairāki elementi¹⁷:

- Mācīšanās rezultāti (*learning outcomes*) – izglītību apliecināšanai dokumentam (kvalifikācijai) ir jāparāda, ko var sagaidīt no tās īpašnieka, kas viņam jāzina, jāsaprot un jāspēj izdarīt (kādas ir personas zināšanas, prasmes, kompetences);
- Vērtēšanas un pārbaudes process (*assessment and validation process*) – izglītību apliecināšanai dokuments (kvalifikācija) ir izsniegts, balstoties uz skaidru mācību sasniegumu vērtēšanas kārtību un kritērijiem, kas spēj atklāt atsevišķa skolēna/audzēkņa/studenta apgūtās zināšanas, prasmes un kompetences;

⁹ LR Izglītības un zinātnes ministrija. Profesionālās izglītības pievilcības paaugstināšana un sociālo partneru līdzdalība profesionālās izglītības kvalitātes nodrošināšanā. Konceptija. Rīga: LR Izglītības un zinātnes ministrija, 2009, 5. lpp, http://izm.izm.gov.lv/upload_file/prof_konsepcija_ar-MK-rik-629.pdf.

¹⁰ Bergan, Sj. Qualifications – Introduction to a Concept. Council of Europe higher education series No. 6. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2007.

¹¹ Turpat.

¹² Eiropas Parlamenta un Padomes ieteikums par Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūras izveidošanu mūžizglītībai, 2008.gada 23. aprīlis.

¹³ Eiropas Parlamenta un Padomes ieteikums par Eiropas kredītpunktu sistēmas izstrādi profesionālajai izglītībai un apmācībai, 2009.gada 18. jūnijs.

¹⁴ Bergan, Sj. Qualifications – Introduction to a Concept. Council of Europe higher education series No. 6. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2007.

¹⁵ Coles, M., Werquin, P. Qualifications systems: Bridges to Lifelong Learning. OECD Publishing, 2007.

¹⁶ Cedefop. The Dynamics of Qualifications: Defining and Renewing Occupational and Educational Standards. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2009.

¹⁷ Cedefop. International Qualifications. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2012.

- Konkrētu standartu nepieciešamība (*need for standards*) – standartiem (profesijas un izglītības) ir svarīga nozīme attiecībā uz izglītību apliecinošā dokumenta (kvalifikācijas) iegūvi un piešķiršanu, jo tie nosaka, kas skolēnam/audzēknim/studentam ir jāzina, jāsaprot vai jāspēj izdarīt. Standartus var uzskatīt par bāzi, uz kuras balstās viss kvalifikācijas iegūšanas process. Standarti arī nosaka kvalifikācijas nozīmību darba/izglītības tirgū, jo definē sasniedzamo mācīšanās rezultātu līmeni;
- Atzīšanas process (*recognition process*) – izglītību apliecinošā dokumenta (kvalifikācijas) vērtība ir atkarīga no tā, vai kvalifikācija tiek oficiāli apstiprināta un atzīta (piemēram, kvalifikāciju apliecinošs dokuments piešķir tiesības uz tālāko izglītību vai nodarbināmību). Atzīšanu iespējams uzskatīt par pēdējo soli izglītības procesā, apliecinot to, ka tas īstenots atbilstoši noteiktām prasībām un ka izglītību apliecinošam dokumentam var uzticēties;
- Atbildīgās iestādes loma – institūcija, kas ir tiesīga izsniegt kvalifikāciju apliecināšanu dokumentu.

Tā kā analizējot literatūru, netika atrasta precīzi formulēta definīcija starptautiskās kvalifikācijas jēdzienam latviešu valodā, pētījuma ietvaros tika izveidots šāds termina skaidrojums: **starptautiskās kvalifikācijas** ir izglītības kvalifikācijas, kuru standartu un novērtēšanas prasības izstrādā kāda starptautiska iestāde, organizācija vai uzņēmums ar mērķi veikt uzticamu un starptautiski salīdzināmu pretendentu zināšanu, prasmju un kompetenču novērtējumu, deleģējot tiesības īstenot mācību aktivitātes un/vai eksaminēt pretendentes iestādēm, kuru kapacitāte īstenot šīs funkcijas ir izvērtēta atbilstoši konkrētām prasībām, vairāk nekā vienā valstī.

Cedefop (2012) veiktajā pētījumā par starptautiskajām kvalifikācijām¹⁸ ir norādīts, ka starptautiskās kvalifikācijas piešķir plašs organizāciju loks, kurām ir atšķirīgi mērķi un funkcijas, tāpēc starptautiskās kvalifikācijas būtu jāaplūko un jāraksturo pēc piecām pazīmēm:

- Mērķis – kāpēc ir nepieciešams specifisks apliecinājums par personas zināšanu, prasmju un kompetences atbilstību noteiktām prasībām, piemēram, lai iegūtu tiesības veikt konkrētus uzdevumus, strādāt ar konkrētām tehnoloģijām vai strādāt konkrētās profesijās; atsevišķos gadījumos šādu starptautisku kvalifikāciju izvirzītās prasības aizstāv noteiktu profesionālo asociāciju vai apvienību intereses;
- Tips – kāds ir kvalifikācijas apjoms, t.i., vai ir iegūta pilna kvalifikācija (piemēram, ir sekmīgi pabeigta sākotnējā izglītība un iegūtas tiesības strādāt noteiktā profesijā/iekļauties darba tirgū) vai daļēja kvalifikācija/atsevišķs modulis (piemēram, ir apgūta kāda specializācija, notikusi prasmju atjaunošana), un pēc cik ilga laika kvalifikācija ir jāatjauno, jo starptautiskās kvalifikācijas var piešķirt uz mūžu vai arī uz noteiktu laiku, tāpēc to īpašniekiem periodiski ir jāapliecina savas zināšanas, prasmes un kompetences;
- Mērogs – kur izglītību apliecinājošu dokumentu (kvalifikāciju) var pielietot (ģeogrāfiskais un institucionālais mērogs);
- Atbildīgā iestāde – kas ir iestāde, kas piešķir izglītību apliecinājošu dokumentu (kvalifikāciju), t.i., starptautiskas organizācijas, starptautiskas nozares organizācijas, starptautiski uzņēmumi, Eiropas līmeņa iestādes (piemēram, Eiropas Aviācijas drošības aģentūra);
- Maiņas vērtība – kādi aspekti apliecina iegūtā izglītības dokumenta (kvalifikācijas) vērtību, kuru nosaka vairāki aspekti, piemēram, absolventa

¹⁸ Turpat.

sasniegtie mācīšanās rezultāti, kvalifikāciju piešķirošā institūcija, informācija par mācību procesu un mācīšanās rezultātiem, izglītības kvalitātes nodrošināšanas veids, mācību sasniegumu vērtēšanas metode, izglītības un/vai profesijas standarti, kvalifikācijas atjaunošanas regularitāte.

Šī pētījuma laikā tika noskaidrots arī respondentu viedoklis par iespējamo starptautisko kvalifikāciju definīciju. Respondentu atbildes ietvēra gan vispārīgus apgalvojumus par starptautiskajām kvalifikācijām, gan dažādas starptautisko kvalifikāciju iezīmes. Interesanti, ka vairāki respondentu minētie starptautisko kvalifikāciju raksturojošie aspekti, piemēram, kvalifikācijas prasību izstrādātāja (atbildīgās iestādes), kā arī prasību mācību un eksaminācijas centriem (maiņas vērtības) raksturojums sakrīt vai pārklājas ar Cedefop (2012) pētījumā definētajiem. Respondentu nosauktās starptautisko kvalifikāciju pazīmes var iedalīt šādi:

- **Kas ir starptautiskās kvalifikācijas prasību izstrādātājs?** Starptautiska korporācija; starptautiska institūcija; starptautiska nozares asociācija; starptautisks mācību centrs (skatīt 1. attēlu).

1. attēls. Starptautisko kvalifikāciju prasību izstrādātāju veidi

Starptautisks mācību centrs

Starptautiska korporācija

Starptautiska institūcija

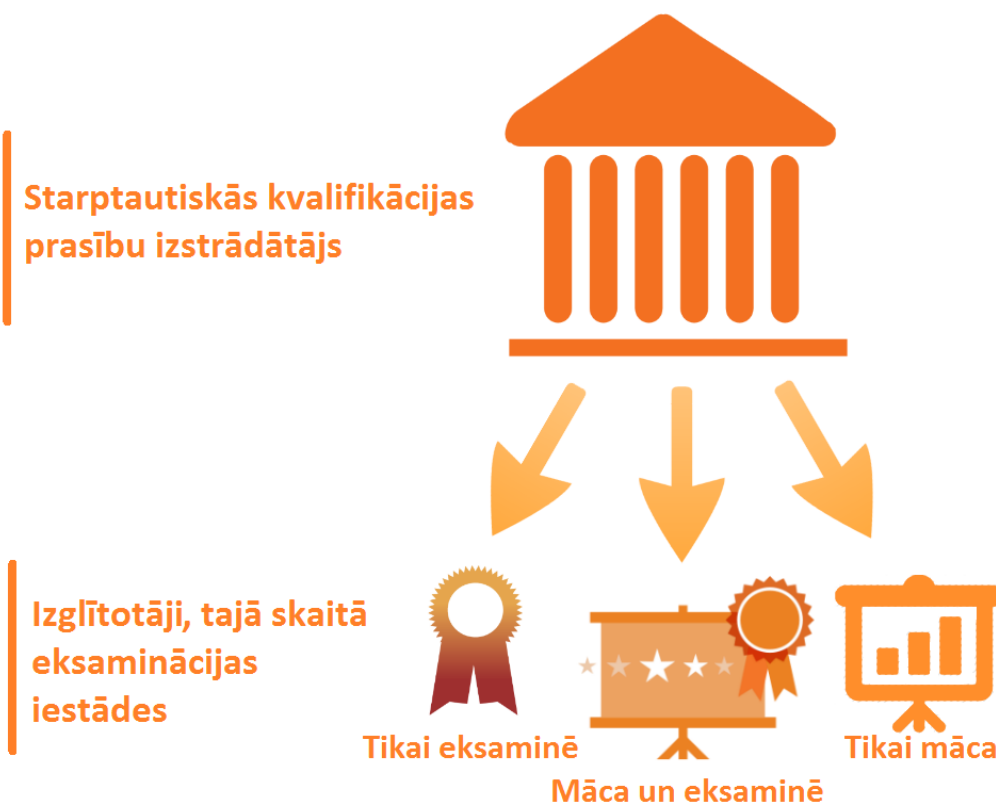

Starptautiska nozares asociācija

- **Kas pieņem lēmumu par starptautiskās kvalifikācijas piešķiršanu?** Nacionālie eksperti, kvalifikācijas prasību izstrādātāja sertificēti pārstāvji, kvalifikācijas prasību izstrādātājs.
- **Kāds ir starptautiskās kvalifikācijas pielietošanas mērķis?** Profesionāls – profesionālā pilnveide, konkurētspējas palielināšana un karjeras attīstība; akadēmisks – izglītības turpināšanai citā valstī; kvalitātes zīme – nozares apliecinājums īstenoto izglītības programmu kvalitātei.
- **Kāds ir starptautiskās kvalifikācijas standarts?** Vienots visā pasaulē ar unificētiem novērtēšanas kritērijiem. Aktuāls, jo formālā izglītība ne vienmēr var pielāgoties strauji mainīgajai nozarei. Atzīts un atpazīstams. Ar skaidriem mācīšanās rezultātiem, kas pretendētājam jādemonstrē. Ar precīzi nomērāmu un skaidri noteiktu zināšanu līmeni diezgan šaurā specializācijā.
- **Kādas ir prasības izglītotājiem¹⁹?** Kvalifikācijas prasību izstrādātāja vai ražotāja noteiktas prasības: mācību procesam, eksaminācijas procesam, materiāltehniskajai bāzei, mācībspēkiem, darba aizsardzībai. Svarīga ir precīzu un vienotu procedūru ieviešana, kuras ir vienotas visā pasaulē un kuras regulāri pārbauda (t.i., nodrošina ārējo kvalitātes novērtēšanu) kvalifikācijas izstrādātājs. Bieži ir prasība nošķirt mācību procesu no eksaminācijas procesa.

¹⁹ Ziņojumā jēdziens „izglītotāji” lietots, lai apzīmētu mācību un/vai eksaminācijas centrus, izglītības iestādes, nozaru asociācijas u.c. institūcijas un organizācijas, kuras piedāvā un/vai piešķir starptautiskās kvalifikācijas.

2. attēls. Starptautisko kvalifikāciju veidošanā, piedāvāšanā un piešķiršanā iesaistītās institūcijas

Starptautiskās kvalifikācijas prasību izstrādātājs, vadoties pēc nozares vajadzībām, izstrādā prasības attiecīgās starptautiskās kvalifikācijas iegūšanai. Bieži starptautiskās kvalifikācijas izstrādātājs nodrošina arī eksāmenu saturu, formu un tehnisko īstenošanu, ko pretendentiem piedāvā izglītotāji, tai skaitā eksaminācijas centri, dažādās pasaules valstīs (skatīt 2. attēlu). Izglītotāju funkcijas var būt atšķirīgas: pirmkārt, tikai tehnisks eksaminācijas procesa nodrošinājums (eksāmenam vajadzīgais aprīkojums); otrkārt, mācību kursu īstenošana, lai palīdzētu pretendentiem sagatavoties eksāmenam. Pārbaudes uzdevumu izstrāde un tehniskā īstenošana var būt uzticēta starpniekam, piemēram, informācijas tehnoloģiju, valodu nozarēs; respektīvi, starptautiskās kvalifikācijas izstrādātājs izveido noteiktu standartu, bet starpnieks (piemēram, *Prometric*, *Pearson VUE*, *ETS*) nodrošina atbilstoša eksāmena satura izveidi un tā īstenošanu. Savukārt izglītotājs savā valstī nodrošina drošu un visām starptautiskās kvalifikācijas izstrādātāja prasībām atbilstošu iespēju pretendentiem sagatavoties eksāmenam un to nokārtot. Starptautisko kvalifikāciju piešķiršanas kārtība atšķiras pa nozarēm, un to nosaka starptautiskās kvalifikāciju prasību izstrādātājs. Par starptautisko kvalifikāciju apliecinājošu dokumentu izsniegšanu atbild starptautiskās kvalifikācijas prasību izstrādātājs vai tā deleģēts pārstāvis (piemēram, izglītotājs).

Pētījuma rezultāti par starptautiskajām kvalifikācijām

Pētījuma gaita

Izglītības iestāžu un mācību/eksaminācijas centru pārstāvju (izglītotāji²⁰) intervijas tika veiktas 2014. gada rudenī.

Vispirms, iepazīstoties ar pieejamo literatūru un normatīvajiem aktiem, tika noteiktas iespējamās izglītības iestādes un mācību un/vai eksaminācijas centri, kuros varētu tikt piedāvāta starptautisko kvalifikāciju ieguve. Sazinoties ar minētajām iestādēm vai organizācijām, tika precizēta informācija par to piedāvātajām kvalifikācijām un atlasīti respondenti intervijām. Datu iegūšanai tika izmantotas daļēji strukturētas intervijas (skatīt 1. pielikumu). Intervija sastāv no 15 jautājumiem, kuros aplūkoti šādi temati: informācija par intervējamo, starptautisko kvalifikāciju definīcija, izglītotāju piedāvāto starptautisko kvalifikāciju raksturojums, starptautisko kvalifikāciju ieguves un piešķiršanas kārtība un kritēriji, starptautisko kvalifikāciju priekšrocības un trūkumi u.c..

Paralēli tika veikta arī Nozaru ekspertu padomju pārstāvju (NEP pārstāvju) elektroniskā aptauja, lai iegūtu ne tikai starptautisko kvalifikāciju piedāvātāju, bet arī to patērētāju viedokli par pētījuma jautājumiem. Anketas jautājumi saturiski tika veidoti līdzīgi interviju jautājumiem, lai varētu salīdzināt iegūtos datus (skatīt 2. pielikumu). Aptaujas anketa ietver 11 jautājumus, kuros aplūkoti sekojoši temati: informācija par respondentu, starptautisko kvalifikāciju sastopamības biežums, to nozīme un pielietojums darba tirgū, atšķirības starp starptautiskajām un formālās izglītības kvalifikācijām, starptautisko kvalifikāciju priekšrocības un trūkumi u.c.

2014.gada 14. novembrī Akadēmiskās informācijas centrs rīkoja konferenci „Nacionālo kvalifikāciju ietvarstruktūru atvēršana starptautiskajām kvalifikācijām”, lai prezentētu sākotnējos pētījuma rezultātus un aizsāktu diskusiju par starptautisko kvalifikāciju nozīmi Latvijas izglītības un darba tirgū, kā arī par nepieciešamību tās iekļaut Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūrā.

Diskusijai tika formulēti šādi jautājumi:

- Kas ir starptautiskās kvalifikācijas un kāda ir to nozīme izglītības un darba tirgū?
- Vai ir nepieciešams iekļaut starptautiskās kvalifikācijas Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūrā?
- Kāds ir vispiemērotākais risinājums, lai iekļautu starptautiskās kvalifikācijas Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūrā? Piemēram:
 - Pārbaudījumi formālajā izglītībā – līdzvērtīgi starptautiskajām kvalifikācijām;
 - Starptautiskās kvalifikācijas kā daļa no formālās izglītības sistēmas;
 - Starptautisko kvalifikāciju sistēmu pielīdzināšana Latvijas un Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūrai.

²⁰ Ziņojumā jēdziens „izglītotāji” lietots, lai apzīmētu mācību un/vai eksaminācijas centrus, izglītības iestādes, nozaru asociācijas u.c. institūcijas un organizācijas, kuras piedāvā un piešķir starptautiskās kvalifikācijas.

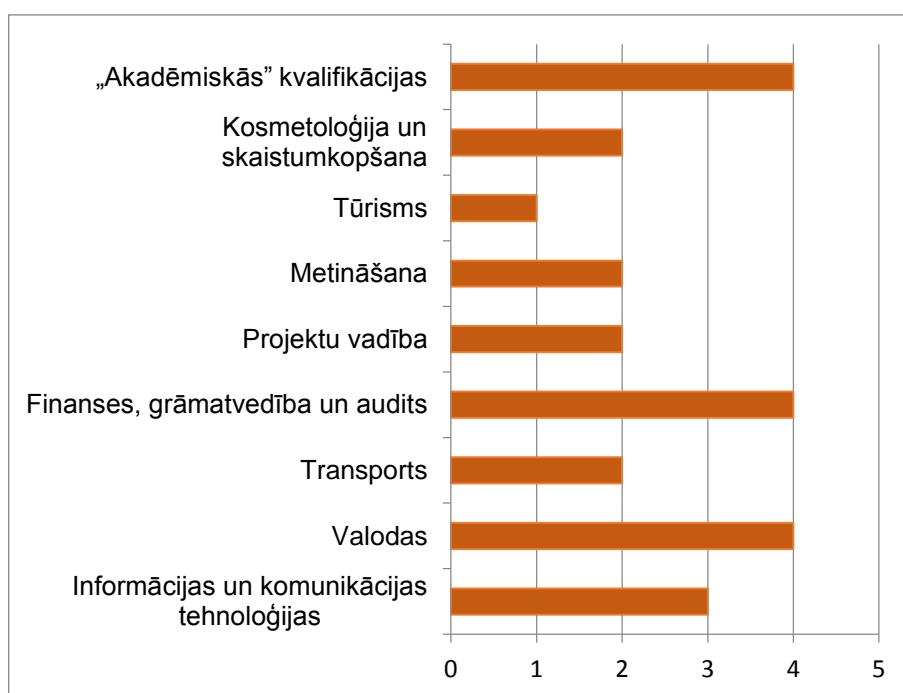
Informācija par respondentiem

Izglītotāji

- Kopumā tika veiktas 15 daļēji strukturētas intervijas, no tām:
 - 6 ar augstākās izglītības iestāžu pārstāvjiem;
 - 2 ar profesionālās izglītības iestāžu pārstāvjiem
 - 1 ar vispārējās vidējās izglītības iestādes pārstāvi;
 - 6 mācību un/vai eksaminācijas centru pārstāvjiem, kas piedāvā iegūt vienu vai vairākas starptautiskās kvalifikācijas.

Izglītotāju piedāvātās starptautiskās kvalifikācijas aptvēra dažādas nozares, kas pētījuma ietvaros tika sadalītas deviņās kategorijās, piemēram, valodas, metināšana, informācijas un komunikācijas tehnoloģijas (skatīt 3. attēlu). Jāuzsver, ka pētījumā iekļautie izglītotāji piedāvā starptautiskās kvalifikācijas vairākās nozarēs. Par „akadēmiskajām” kvalifikācijām nosauktas starptautiskās kvalifikācijas, kuras tās īpašniekam dod tiesības vai paver iespēju studēt ārvalstīs, piemēram, starptautiskais bakalaurāts. Sarakstu ar populārākajām kvalifikācijām, ko piedāvā pētījumā iekļautie izglītotāji Latvijā, skatīt 5. pielikumā.

3. attēls. Intervēto izglītotāju pārstāvētās nozares

Vairāk nekā puse no intervētajiem izglītotājiem ar starptautiskajām kvalifikācijām strādā ilgāk nekā 10 gadus (skatīt 1. tabulu), kas norāda uz to, ka Latvijā jau ilgstoši sabiedrībai tiek piedāvāts šāds pakalpojums. Tajā pašā laikā, trešdaļa no izglītotājiem norāda, ka salīdzinoši nesen (1-3 gadus) tiek nodrošinātas iespējas iegūt starptautiskās kvalifikācijas. Interviju rezultāti apstiprina faktu, ka pētījums tiek veikts laikā, kad šis jautājums ir aktualizējies, starptautisko kvalifikāciju tirgū parādoties jaunām iesaistītajām pusēm.

1. tabula. Intervēto izglītotāju pieredzes ilgums saistībā ar starptautiskajām kvalifikācijām (atbilžu biežums un %)

Pieredzes ilgums	Biežums	%
Vairāk nekā 10 gadi	8	53%
1-3 gadi	5	33%
4-6 gadi	1	7%
7-10 gadi	1	7%

Nozaru ekspertu padomju pārstāvji

Pētījuma ietvaros aptaujas anketu aizpildīja deviņi NEP pārstāvji, kuri pārstāv sešas NEP:

- Metālapstrāde, mašīnbūve un mašīnzinības;
- Ķīmiskās rūpniecības nozare un tās saskarnozares – ķīmija, farmācija, biotehnoloģija, vide (2 respondenti);
- Uzņēmējdarbība, finanses, grāmatvedība, administrēšana (vairumtirdzniecība, mazumtirdzniecība un komerczinības) (2 respondenti);
- Tūrisms, skaistumkopšana;
- Poligrāfija un izdevējdarbība, papīra un papīra izstrādājumu ražošana un datordizains;
- Enerģētika (2 respondenti).

Lai arī starptautiskās kvalifikācijas jau ilgstoši ir pieejamas Latvijā, to atpazīstamība vairākās nozarēs ir stipri ierobežota. NEP pārstāvju aptaujas dati liecina, ka vairumam respondentu ir vairāk nekā 10 gadu pieredze nozarē (skatīt 2. tabulu).

2. tabula. NEP pārstāvju darba pieredzes ilgums nozarē (atbilžu biežums un %)

Pieredzes ilgums	Biežums	%
Vairāk nekā 20 gadi	4	44%
11-15 gadi	2	22%
1-3 gadi	1	11%
4-5 gadi	1	11%
16-20 gadi	1	11%
6-10 gadi	0	0%

Tajā pašā laikā divas trešdaļas NEP pārstāvji reti saskaras ar starptautiskajām kvalifikācijām, turklāt atlikusī viena trešdaļa norāda, ka nekad nav saskārusies ar starptautiskajām kvalifikācijām (skatīt 3. tabulu).

3. tabula. Biežums, kādā NEP pārstāvji savā darbā saskaras ar starptautiskajām kvalifikācijām (atbilžu biežums un %)

Biežums	Atbildes biežums	%
Reti (reizi gadā)	6	67%
Nekad	3	33%
Regulāri (reizi mēnesī)	0	0%
Bieži (reizi nedēļā)	0	0%
Visu laiku	0	0%

Diskusiju dalībnieki

Konferencē piedalījās institūciju pārstāvji, kuru darbība ir saistīta ar starptautiskām kvalifikācijām, augstskolu pārstāvji, valsts izglītības pārvaldības institūciju pārstāvji, kā arī citu valstu nacionālo koordinācijas punktu EKI pārstāvji. Pavisam konferenci apmeklēja 79 dalībnieki.

Latvijā iegūstamo starptautisko kvalifikāciju raksturojums

Jautājumā par intervējamo pārstāvēto iestāžu piedāvātajām starptautiskajām kvalifikācijām tika noskaidrots, kāds ir šo **kvalifikāciju mērķis un tips**. Respektīvi, kāds ir pamatojums nepieciešamībai iegūt attiecīgo starptautisko kvalifikāciju (mērķis) un kāds ir starptautiskās kvalifikācijas apjoms/ilgums (tips). Skatīt 4. tabulu.

4. tabula. Izglītoņi: starptautisko kvalifikāciju veidi (atbilžu biežums un %)

	Biežums	%
Mērķis		
Piešķir tiesības īstenot noteiktu profesionālu darbību	6	20%
Piešķir tiesības iestāties ārvalstu augstskolās	5	17%
Kvalitātes zīme	4	13%
Tips		
Visa studiju/mācību programma vai ievērojama tās daļa atbilst starptautiskām prasībām	5	17%
Starptautiski atzīti šauras specialitātes mācību kursi un eksāmens	4	13%
Eksāmens šaurā specialitātē, kura rezultātus atzīst starptautiski	4	13%
Studiju modulis/kurss, kas integrēts augstākās izglītības studiju procesā	2	7%

Mērķis

Dažādu privāto mācību/eksaminācijas centru piešķirto starptautisko kvalifikāciju mērķis pārsvarā ir nodrošināt papildus tiesības un priekšrocības darba tirgū, piemēram,

informācijas tehnoloģiju jomā, projektu vadībā, finanšu pārvaldībā, grāmatvedībā, auditā, kā arī metināšanā. Arī izglītības iestādes, kas izsniedz Latvijas izglītības sistēmā ietvertos izglītību apliecinājošus dokumentus²¹, piedāvā iegūt starptautiskās kvalifikācijas šādam mērķim (papildus tiesības un priekšrocības darba tirgū), piemēram, tūrismā, metināšanā, kā arī nodrošina mācības starptautisko kvalifikāciju iegūšanai transporta nozarē.

Formālās izglītības iestādes visbiežāk iegūst tiesības piešķirt starptautisko kvalifikāciju, kuras mērķis ir apliecināt izglītības iestādes darbības kvalitāti, t.i., izglītības iestāde iegūst „kvalitātes zīmi”. Pārsvārā šo tiesību ieguve ir saistīta ar akreditācijas (kvalitātes novērtēšanas) procesu, ko veic kādas nozares starptautiska asociācija pēc noteiktiem kvalitātes kritērijiem. Interviju rezultāti liecina, ka šādas kvalitātes zīmes ir iegūtas, piemēram, tūrisma, informācijas tehnoloģiju un finanšu jomā. Visbiežāk šādām starptautiskajām kvalifikācijām ir salīdzinoši maz reglamentēts mācību un eksaminācijas saturs un forma, bet lielāks uzsvars tiek likts uz mācību un eksaminācijas procesu kvalitāti, kā arī institūcijas pārvaldības kvalitāti, kam jāatbilst izvirzītajām prasībām.

Parasti mācību un eksaminācijas centri (retāk formālās izglītības iestādes) piedāvā iegūt starptautiskās kvalifikācijas, kas dod tiesības vai palielina iespēju iestāties ārvalstu augstskolās (t.s. „akadēmiskās” kvalifikācijas). Visbiežāk tas saistīts, pirmkārt, ar nepieciešamību apliecināt valodas zināšanas noteiktā līmenī, piemēram, iegūstot *TOEFL*²² un *IELTS*²³ valodas prasmju novērtējumus. Otrkārt, starptautiskās kvalifikāciju galvenais mērķis var būt nodrošināt tās ieguvējam iespēju studēt kādā no ārvalstu augstskolām, piemēram, starptautiskā bakalaurāta programmas (piedāvā vispārējās izglītības iestādes).

Tips

Interviju rezultāti par izglītotāju pārstāvēto iestāžu piešķirto starptautisko kvalifikāciju tiem norāda, ka privāti mācību un eksaminācijas centri pārsvārā piedāvā diezgan šauras specializācijas mācību kursus ar atbilstošu noslēguma eksāmenu. Izglītotāji norāda, ka ir arī noteiktas starptautiskās kvalifikācijas, kam pretendenti var pieteikties tikai uz eksāmenu bez piedalīšanās mācībās. Līdz ar to pretendents veic pašnovērtējumu, lai izlemtu, vai viņam(-ai) ir atbilstošas zināšanas un prasmes attiecīgā eksāmena veiksmīgai nokārtošanai.

Vispārējā vidējā izglītībā starptautiskā bakalaurāta diplomu iegūst pēc divu gadu mācību kursa apgūšanas vidusskolas pēdējās klasēs. Savukārt augstākās izglītības iestāžu piedāvātās starptautiskās kvalifikācijas ir integrētas kopējā studiju procesā kā viens no moduļiem, kuru studenti var izvēlēties, vai arī visa izglītības programma ir veidota saskaņā ar starptautiskām prasībām. Visas izglītības programmas pielāgošana starptautiskām prasībām raksturīga izglītības programmām, kurās tiek apgūta kāda no likumā „Par reglamentētajām profesijām un profesionālās kvalifikācijas atzīšanu” 34. pantā noteiktajām profesijām, kuru saturu reglamentē starptautiski līgumi²⁴.

Starptautisko kvalifikāciju prasības

Saskaņā ar izglītotāju interviju rezultātiem starptautisko kvalifikāciju veidotāju izvirzītās prasības to ieguvei atšķiras. Starptautiskās kvalifikācijas izstrādātājs var noteikt gan mācību, gan eksāmenu saturu, vai arī tikai eksāmenu saturu. Pēdējā gadījumā bieži mācības pirms pārbaudījuma vispār nav obligāts priekšnosacījums, lai pretendents varētu

²¹ LR Ministru kabineta noteikumi Nr. 990 „Noteikumi par Latvijas izglītības klasifikāciju”, stājas spēkā 06.12.2008. (pēdējie grozījumi 26.09.2014.), <http://likumi.lv/doc.php?id=184810>.

²² Starptautiska angļu valodas prasmju novērtēšanas sistēma (izstrādāta ASV).

²³ Starptautiska angļu valodas prasmju novērtēšanas sistēma (izstrādāta Lielbritānijā).

²⁴ LR Saeima. Likums „Par reglamentētajām profesijām un profesionālās kvalifikācijas atzīšanu”, stājas spēkā 20.07.2001., <http://likumi.lv/doc.php?id=26021>.

pieteikties kārtot eksāmenu, piemēram, iegūstot dažādas informācijas tehnoloģiju un valodu prasmju starptautiskās kvalifikācijas.

Ja mācību saturs ir noteikts, pastāv atšķirības attiecībā uz prasību mērogu. Starptautiskās kvalifikācijas izstrādātājs var noteikt gan obligāto mācību saturu, gan arī var izstrādāt ieteikumus par daļu no tālmācību satura, piemēram, mācību līdzekļu veidā (AHLEI²⁵, starptautiskais bakalaurāts, ACCA²⁶). Interviju rezultāti liecina, ka paralēli starptautiskās kvalifikācijas izstrādātāja piedāvātajam mācību saturam tiek īstenots arī Latvijas profesijas un/vai valsts izglītības standartu prasības (piemēram, CIDESCO, ITEC un starptautiskais bakalaurāts). Šādā veidā studentiem/pretendentiem tiek nodrošināta iespēja mācību procesa noslēgumā vienlaikus iegūt gan starptautisko kvalifikāciju, gan nacionālo kvalifikāciju.

5. tabula. Izglītotāji: profesiju un/vai izglītības standarti, kas tiek izmantoti, veidojot starptautisko kvalifikāciju mācību programmas (atbilžu biežums un %, iespējamās vairākas atbildes)

Izmantotie standarti	Biežums	%
Izstrādātāja/asociācijas veidots standarts	11	42%
Valsts līmeņa standarts	8	31%
Eiropas līmenī veidoti standarti	4	15%
Citi starptautiski standarti (ISO)	3	12%

Tehnoloģiju attīstība, īpaši informācijas tehnoloģiju nozarē, veicina eksāmenu un mācību satura izmaiņas, saskaņā ar starptautisko asociāciju vai attiecīgā starptautiskās kvalifikācijas izstrādātāja ekspertu lēmumiem. Valodu izglītības saturu ievērojami ietekmē Eiropas vienotais standarts „Eiropas kopīgās pamatnostādnes valodu apguvei” (*Common European framework of reference for languages*)²⁷. Savukārt ar tehnoloģijām saistītu nozaru mācību un eksamināciju saturs un procedūra tiek veidota, ievērojot atbilstošā ISO standarta (piemēram, metināšanā), kā arī Ministru kabineta noteikumu prasības (piemēram, metināšanā MK noteikumi Nr. 588²⁸). Ja starptautiskās kvalifikācijas mērķis ir kvalitātes zīmes piešķiršana mācību iestādes izstrādātam saturam (piemēram, *Euro-Inf Quality Label*, SQA sertificēts studiju modulis „Finanšu vadība”, TedQual), gan mācību saturu, gan eksāmenu saturu lielā mērā nosaka pati izglītības iestāde un attiecīgie valsts izglītības un/vai profesiju standarti.

Starptautisko kvalifikāciju pielietojamības mērogs

Intervētie izglītotāji pārsvarā uzskata, ka konkrētā starptautiskā kvalifikācija ir atpazīstama visā pasaulē, bet ne visas valstis ir attiecīgajā starptautiskajā asociācijā, kā arī ne visās valstīs tiek strādāts ar attiecīgo tehnoloģiju. Tā rezultātā pastāv zināmas robežas starptautiskā kvalifikācijas pielietojamības mērogam.

²⁵ AHLEI – Amerikas viesnīcu un naktsmītņu izglītības institūts (*American Hotel & Lodging Educational Institute*).

²⁶ ACCA – Starptautiskā profesionālo sertificēto grāmatvežu asociācija (*Association of Chartered Certified Accountants*).

²⁷ Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment, http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/cadre1_en.asp.

²⁸ LR Ministru kabineta noteikumi Nr. 588. „Metālmateriālu metinātāju un defektoskopistu sertificēšanas kārtība reglamentētajā sfērā”, stājas spēkā 15.09.2006., <http://likumi.lv/doc.php?id=140191>.

Interviju rezultāti liecina, ka attiecībā uz starptautisko kvalifikāciju pielietošanas mērogu jāņem vērā, ka:

- Vairākās nozarēs (piemēram, metināšana, audits, valodu apguve) vadošās valstis vai reģioni pasaulē, piemēram, ASV un Eiropa, var noteikt atšķirīgas prasības kvalifikācijām;
- Atsevišķos gadījumos starptautiskajām kvalifikācijām ir iespējams izvēlēties specializāciju kādas noteiktas valsts vai reģiona vajadzībām (piemēram, ACCA);
- Kvalifikācijas var būt saistītas ar noteiktu valsti (piemēram, ITEC, SQA sertificēts studiju modulis „Finanšu vadība”) vai konkrētu mācību iestādi un tās tīklu, līdz ar to šāda kvalifikācija noteikti tiks atpazīta konkrētajā valstī, bet var būt arī pietiekami atpazīstama, lai to īpašniekiem nodrošinātu priekšrocības, konkurējot citu valstu darba tirgū.

Uzņemšanas prasības starptautiskās kvalifikācijas pretendentiem

Balstoties uz izglītotāju atbildēm, starptautiskās kvalifikācijas pretendentu atlasē tiek ņemtas vērā vienlaikus vairākas uzņemšanas prasības (skatīt 6. tabulu). Biežāk izvirzītā (40% gadījumos) uzņemšanas prasība ir noteikts iepriekšējās izglītības līmenis, taču 13% gadījumu mācību un/vai eksāmena pretendentiem nav nepieciešams apliecināt savu atbilstību uzņemšanas prasībām, jo ir jāveic pašnovērtējums. Šādos gadījumos pretendents pats novērtē savas zināšanas un piesakās kārtot eksāmenu.

6. tabula. Izglītotāji: uzņemšanas prasības (atbilžu biežums un %, iespējamās vairākas atbildes)

Prasības	Biežums	%
Noteikts iepriekšējās izglītības līmenis	12	40%
Pārrunas, atlase, izmēģinājuma darbs	6	20%
Pašnovērtējums	4	13%
Profesionālā pieredze	3	10%
Iepriekšējās izglītības līmenis un profesionālā pieredze	3	10%
Iepriekš iegūtas starptautiskās kvalifikācijas pakāpe	2	7%

Starptautiskās kvalifikācijas pretendentu sasniegumu novērtēšanas metodes

Izglītotāju atbildes norāda, ka starptautisko kvalifikāciju pretendentu novērtēšanai līdzīgā apmērā tiek pielietotas zināšanu, prasmju un kompetenču novērtēšanas metodes gan klātienē, gan tiešsaistē (skatīt 7. tabulu). Atsevišķos gadījumos papildus gala pārbaudījumiem pretendentiem ir jāpiedalās obligātā kvalifikācijas praksē ārpus mācību iestādes.

Saskaņā ar interviju rezultātiem, izglītotāji pārstāv nozares, kurās ļoti būtiska ir praktiska prasmju pārbaude, veicot noteiktus uzdevumus speciālā laboratorijā vai darba vidē, piemēram, metināšana, transporta nozare, informācijas tehnoloģijas, kosmetoloģija, kā arī nereti valodu zināšanu pārbaudēs. Iepriekš minētajās nozarēs bieži praktiskās pārbaudes tiek apvienotas ar teorētiskajiem pārbaudījumiem. Pretendentam ir jāiegūst pozitīvs vērtējums katrā eksāmena daļā. Eksāmenu norise nereti tiek filmēta, kā rezultātā starptautiskās kvalifikācijas prasību izstrādātājs var veikt pretendenta novērtējumu,

pārliecināties par vietējā eksperta vērtējumu vai arī selektīvā veidā pārbaudīt eksāmenu norises vispārīgo kvalitāti. Bieži vien arī mācībspēku kvalifikācija tiek pārbaudīta, veicot lekciju videoierakstu.

7. tabula. Izglītotāji: mācību sasniegumu novērtēšanas metodes (atbilžu biežums un %, iespējamās vairākas atbildes)

Novērtēšanas metodes	Biežums	%
Teorijas un praktiska uzdevuma pārbaude uz vietas	8	33%
Tiešsaistes testi	5	21%
Teorijas un praktiska uzdevuma pārbaude tiešsaistē	3	13%
Rakstiska pārbaude uz vietas	3	13%
Obligāta prakse	3	13%
Kompleksi uzdevumi tiešsaistē	2	8%

Interviju rezultāti parāda, ka bieži tiek izmantoti pārbaudes darbi, kuri tiek pildīti tiešsaistē. Vairumā gadījumu šajos eksāmenos jārisina uzdevumi saistībā ar kādas situācijas analīzi. Tiešsaistē veiktos pārbaudes darbus pārsvarā labo starptautiskās kvalifikācijas prasību izstrādātājs, t.i., attiecīgā tiešsaistes programma vai arī starpniekinstitūcija, kas nodrošina tehnisko atbalstu eksaminācijas nodrošināšanai (skatīt 2. attēlu).

Ja eksāmenu darbi tiek laboti Latvijā, labošana notiek vairākos līmeņos, respektīvi, katru darbu labo vairāki vērtētāji. Veicot rakstiskus pārbaudījumus uz papīra, nereti tie tiek skenēti un nosūtīti papildus neatkarīgai pārbaudei starptautiskās kvalifikācijas prasību izstrādātājam.

Izglītotāji norāda uz stingrām prasībām pret pretendentiem attiecībā uz eksāmenu kārtošanu, piemēram, ja eksāmens tiek kārtots tiešsaistē, to nav iespējams lejupielādēt atkārtoti, kā arī pēc nesekmīga rezultāta uzreiz nav iespējams veikt atkārtotu eksāmenu. Ierobežojuma ilgums attiecībā uz atkārtotu eksāmena kārtošanu dažādās nozarēs ir atšķirīgs. Ja pretendents tiek pieķerts krāpjošies, vispār tiek liegta iespēja iegūt attiecīgo starptautisko kvalifikāciju.

Eksāmenu uzdevumu izstrāde pārsvarā notiek centralizēti sasaistē ar attiecīgo nozari un tās aktuālākajām prasībām. Starptautisko kvalifikāciju prasību aktualizācija notiek regulāri, tāpēc mācību un/vai eksaminācijas centriem un to mācībspēkiem jāspēj pielāgoties.

Ja starptautiskās kvalifikācijas ieguve ir daļa no formālas izglītības programmas, ir paredzēti arī pārbaudījumi mācību laikā (pārbaudes darbi tiešsaistē) un citas formas uzdevumi, piemēram, grupu darbi, uzdevumi mācību simulatorā, pētnieciska darba izstrāde vai pat sabiedriskās aktivitātes. Mācību noslēgumā pretendenti kārto gan izglītības iestādes vai nacionālā līmenī veidotu eksāmenu formālās kvalifikācijas ieguvei, gan arī starptautiskās kvalifikācijas prasību izstrādātāja veidotu eksāmenu, lai iegūtu starptautisko kvalifikāciju. Kā jau norādīts iepriekš, starptautiskās kvalifikācijas ieguvei var būt nepieciešams arī piedalīties mācību praksē ārpus izglītības iestādes, piemēram, jūrniecībā un kosmetoloģijā.

Saskaņā ar izglītotāju interviju rezultātiem, ja starptautiskās kvalifikācijas prasību izstrādātājs bez eksāmena ir paredzējis arī mācības, tajās tiek izmantoti vai nu starptautiskās kvalifikācijas prasību izstrādātāja sagatavoti mācību materiāli, mācību iestādes izstrādāti mācību materiāli vai arī abu veidu kombinācija.

Dokumenti, kas apliecina iegūto starptautisko kvalifikāciju

Izglītotāju interviju rezultāti liecina, ka pārsvarā tiek piešķirti šādi starptautisko kvalifikāciju apliecinoši dokumenti:

- Sertifikāti, kam var būt pievienots kvalifikācijas īpašnieka rezultātu ziņojums (sertifikāta pielikums), iekļaujot arī apgūto prasmju aprakstu, piemēram, metināšanā;
- Diplomi, ko piešķir pēc laika ziņā apjomīgu, pilnu (nevis tikai tās daļu) izglītības programmu apgūšanas, piemēram, starptautiskā bakalaurāta diploms, CIDESCO. Šādos gadījumos paralēli starptautiskajai kvalifikācijai tiek piešķirta arī Latvijas formālās izglītības kvalifikācija.

Izglītotāji min divus populārākos veidus, kā starptautiskās kvalifikācijas ieguvēji saņem savas kvalifikācijas apliecinājumus:

- Kvalifikāciju apliecinošie dokumenti tiek atsūtīti pa pastu;
- Kvalifikāciju apliecinošo dokumentu kopijas kvalifikācijas īpašnieks pats var izdrukāt no attiecīgās kvalifikāciju izstrādātāja datu bāzes.

Pētījuma rezultāti parāda, ka atšķiras veids, kā tiek glabāta informācija par kvalifikāciju īpašniekiem. Starptautisko kvalifikāciju īpašnieku reģistru uztur izglītotāji nacionālā līmenī, tomēr visbiežāk tiek uzturēts vienots reģistrs, ko pārrauga attiecīgās starptautiskās kvalifikācijas prasību izstrādātājs. Šādā gadījumā ir vienots starptautisko kvalifikāciju īpašnieku uzskaitījums, kas ļauj ikkatram pārliecināties par izsniegto izglītību apliecinošo dokumentu autentiskumu. Līdz ar to izglītības dokuments papīra formā nav galvenais apliecinājums kvalifikācijai – svarīgākais ir piešķirtais starptautiskās kvalifikācijas numurs tiešsaistes reģistrā. Dati vienotajā reģistrā pārsvarā tiek ievadīti centralizēti, tomēr, ja eksāmenu rezultātu izvērtēšana primāri notiek mācību iestādes līmenī, datus ievada mācību iestāde ar piekļuves kodu globālajai datu bāzei.

Vienā intervijā izglītotājs norādīja, ka papildus kvalifikācijas apliecinājumam tiek izsniegti arī kvalifikācijas zīmola lietošanas noteikumi. Šie noteikumi raksturo zīmola lietošanas kārtību reprezentatīvajos materiālos, uzņēmumu zīmolos un citur.

Iepriekš iegūtās starptautiskās kvalifikācijas atjaunošana

Kā norāda vairākums izglītotāju, starptautiskajām kvalifikācijām ir nepieciešama regulāra atkārtota zināšanu, prasmju un kompetenču atjaunošana un/vai pārbaude (skatīt 8. tabulu). Atkārtotās pārbaudes kārtība un biežums ir atkarīgs no konkrētās starptautiskās kvalifikācijas izstrādātāja prasībām, t.i., pārbaucēju veids (eksāmens, portfolio) un biežums dažādās nozarēs var būt atšķirīgs.

Starptautisko kvalifikāciju, kas apliecina valodu zināšanas, „derīguma termiņš” visbiežāk ir divi gadi, jo, nelietojot valodu, zināšanu līmenis samazinās, tāpēc katru reizi pretendentiem ir jāapliecina savas zināšanas eksāmenā. Informācijas tehnoloģiju jomā bieži ir nepieciešams atjaunot un pārbaudīt zināšanas, jo izstrādātājs piedāvā jaunus tehnoloģiskos risinājumus. Regulāra atkārtota zināšanu pārbaude var nebūt nepieciešama, ja tās īpašnieks strādā sertificētā uzņēmumā, kas atbilst noteiktām prasībām.

Starptautiskās kvalifikācijas īpašnieks saņem paziņojumu par atkārtotas pārbaudes nepieciešamību. Lai atkārtoti iegūtu starptautisko kvalifikāciju, bieži tiek prasīts uzrādīt apliecinājumus tam, ka ikdienā kvalifikācijas īpašnieks strādā ar attiecīgo tehnoloģiju vai konkrētajā jomā, piemēram, grāmatvedībā, projektu vadībā vai metināšanā, kā arī pilnveido savu pieredzi (piemēram, profesionālās literatūras studijas, konferences, kursi, publikācijas). Iepriekš iegūtās starptautiskās kvalifikācijas atjaunošana var būt kā atkārtots

eksāmens vai arī eksāmens kopā ar apliecinājumu par pieredzi. Tā var ietvert arī papildus starptautiskās kvalifikācijas iegūšanu, piemēram, informācijas tehnoloģiju jomā un transporta nozarē, īpaši attiecībā uz starptautiskajām kvalifikācijām, kuras izstrādātas vairākos līmeņos.

8. tabula. Izglītotāji: nepieciešamība atjaunot starptautisko kvalifikāciju (atbilžu biežums un %, iespējamās vairākas atbildes)

Nepieciešamība atjaunot	Biežums	%
Ir jāatjauno	11	61%
Nav jāatjauno	5	28%
Nav jāatjauno, bet attiecīgās zināšanas periodiski zaudē aktualitāti	2	11%

Mērķa grupu diskusiju dalībnieki uzskata, ka nav iespējams izvairīties no atšķirīgām prasībām (eksāmens, akumulējoša metode vai nav nepieciešama atkārtota zināšanu pārbaude) attiecībā uz iegūtās starptautiskās kvalifikācijas atjaunošanu dažādās nozarēs. Taču ierobežotais „derīguma termiņš” starptautisko kvalifikāciju apliecinājošiem dokumentiem rada būtiskas grūtības tos automātiski iekļaut formālās izglītības kvalifikāciju ietvarstruktūrā.

Starptautisko kvalifikāciju kvalitātes nodrošināšana

Izglītotāju interviju rezultāti liecina, ka attiecīgās starptautiskās kvalifikācijas prasību izstrādātāji ir veikuši sākotnējās kvalitātes novērtēšanas (licenzēšanas) vizītes visos mācību un/vai eksaminācijas centros. Šādas vizītes ir nepieciešamas, lai novērtētu materiāltehnisko bāzi, personālu un kvalitātes vadības sistēmu klātienē. Tālākā mācību iestāžu kvalitātes nodrošināšanas sistēma variē atkarībā no starptautiskās kvalifikācijas prasību izstrādātāja vadlīnijām. Kā liecina interviju rezultāti, ja attiecīgais mācību un/vai eksaminācijas centrs jau ir ieguvis kāda pasaulē plaši atpazīta starptautiskās kvalifikācijas prasību izstrādātāja akreditāciju, sākotnējā akreditācija netiek veikta pilnā apmērā, jo ir iestāde ir apliecinājusi vajadzīgo uzticamību. Lēmumu par atkārtotas akreditācijas kārtību (apjomu) pieņem attiecīgais starptautiskās kvalifikācijas prasību izstrādātājs.

Interviju rezultāti ar pārstāvjiem no mācību iestādēm, kuru piešķirtās starptautiskās kvalifikācijas mērķis ir kvalitātes zīme, parāda, ka sākotnējās akreditācijas laikā galvenā uzmanība tiek pievērsta iekšējai iestādes kvalitātes nodrošināšanas sistēmai, ētikai, kā arī komunikācijai ar starptautisko kvalifikāciju pretendentiem. Mazāka uzmanība tiek pievērsta konkrētiem mācīšanās rezultātiem, tiek vērtēta to saskanība ar pielietotajām mācību metodēm un mācību programmu kopumā.

Pēc sākotnējās akreditācijas iegūšanas visbiežāk starptautiskās kvalifikācijas prasību izstrādātājs organizē regulāras pārbaudes gan klātienē, gan situācijas monitoringu neklātienē, periodiski izvērtējot mācību iestādes pašnovērtējuma ziņojumus un eksaminācijas rezultātus. Tiek izmantota arī „slepenā pircēja” metode, lai pārlicinātos par sniegtā pakalpojuma kvalitāti. Nozarēs, kur ir būtisks specifisks tehniskais aprīkojums, piemēram, simulatori vai mērierīces tiek veiktas regulāras iekārtu pārbaudes; šādas pārbaudes un iekārtu atjaunošana ir saistīta ar ievērojamām izmaksām, bet nodrošina vajadzīgo mācību un/vai eksaminācijas procesa kvalitāti.

Interviju rezultāti norāda, ka mācību iestādes kvalitātes līmeni ietekmē noslēguma eksāmenu norise, tāpēc visos gadījumos pārbaudījumu kārtībai ir ļoti stingras prasības, t.sk. attiecībā uz starptautiskās kvalifikācijas pretendenta personību, eksaminētāju kvalifikāciju.

Eksāmenu norises kvalitātes nodrošināšanas nolūkos vairumā gadījumu eksāmenu pieņem ar mācībām nesaistīta persona, piemēram, vietējais eksperts un/vai kāds starptautiskās kvalifikācijas prasību izstrādātāja delegēts pārstāvis.

Nereti eksaminētājs veic arī kvalitātes uzraudzības funkciju, respektīvi, klātienē novērtē materiāltehnisko bāzi un citus kvalitātes aspektus. Turklāt, eksaminētājs var izvērtēt kvalifikāciju pretendentu sagatavotību. Ja eksaminācija tiek veikta elektroniski (e-vidē), rezultātus izvērtē starptautiskās kvalifikācijas prasību izstrādātājs, un eksaminācijas centra darbiniekiem nav zināms pretendenta rezultāts, tas nodrošina neitralitāti un līdz minimumam samazina subjektivitāti darbu vērtēšanā.

Ja attiecīgais mācību/eksaminācijas centrs piedāvā arī mācības, kā parāda interviju rezultāti, pastāv atšķirīgas prasības attiecībā uz mācībspēku kvalifikāciju. Bieži vien mācībspēkiem ir jāiegūst attiecīgi izglītību apliecinājoši dokumenti, lai varētu vadīt noteikta starptautiskās kvalifikācijas prasību izstrādātāja sagatavotos mācību kursus. Salīdzinoši bieži mācībspēki tiek akreditēti reizē ar mācību iestādi.

Saskaņā ar izglītotāju interviju rezultātiem, starptautiskās kvalifikācijas prasību izstrādātāji piedāvā brīvprātīgus, pieredzes apmaiņas seminārus mācībspēku kvalifikācijas paaugstināšanai. Šādos semināros var aplūkot arī jautājumus par kvalitātes pilnveidi mācību un eksaminācijas procedūrām, piedāvājot analīzi par biežāk konstatētajām problēmām mācību un eksaminācijas iestādēs.

Arī valsts līmenī tiek īstenota starptautiskajām kvalifikācijām saistoša kvalitātes novērtēšana. Piemēram, izglītotājiem, kas piedāvā tālākizglītības programmas vai profesionālās pilnveides programmas, kvalitātes pārbaudi veic Izglītības kvalitātes valsts dienests (IKVD), bet starptautiskās kvalifikācijas, kas tiek piedāvātas paralēli formālās izglītības apguvei vai ir tās sastāvdaļa (modulis), vērtē augstākās izglītības akreditācijas institūcija (augstskolu gadījumā) un IKVD (profesionālās un vispārējās vidējās izglītības iestāžu gadījumā).

Izglītotāju interviju rezultāti par kvalitātes nodrošināšanas nozīmi norāda, ka augsta pakalpojuma kvalitāte ir vienīgais veids, kā saglabāt klientu uzticību, kā arī viņu iegūto kvalifikācijas apliecinājumu atzīšanu starptautiski. Stingra kvalitātes prasību ievērošana ir arī vienīgais veids, kā saglabāt starptautiskās kvalifikācijas prasību izstrādātāju uzticību un līdz ar to saglabāt tiesības piedāvāt starptautiskās kvalifikācijas. Izglītotāju viedoklis par kvalitātes nozīmi ir apkopots 9. tabulā.

9. tabula. Izglītotāji: iekšējās/ārējās kvalitātes novērtēšanas sistēmas nodrošināšanas nozīmība (atbilžu biežums un %)

Vērtējums	Biežums	%
Nozīmīga	14	93%
Drīzāk nozīmīga	1	7%
Vidēji nozīmīga	0	0%
Drīzāk nenozīmīga	0	0%
Nenozīmīga	0	0%

Kā intervijās norāda izglītotāji, ja starptautiskā kvalifikācija tiek piedāvāta paralēli formālajai augstākajai izglītībai, visas starptautiskās kvalifikācijas izstrādātāja īstenotās kvalitātes novērtēšanas procedūras veicina attiecīgās studiju programmas vai moduļa īstenošanā gan tieši, gan arī pastarpināti iesaistīto mācībspēku un personāla darbības kvalitāti. Turklāt starptautisko kvalifikāciju nodrošināšana ļauj apliecināt arī augstākās izglītības iestāžu konkurētspēju globālajā izglītības tirgū, kā arī nodrošina mācībspēkiem

iespēju apmeklēt dažādus pasaules līmeņa forumus, kuros dalīties ar pieredzi un uzzināt par jaunākajām tendencēm nozarē.

Pētījuma rezultāti liecina, ka nereti paralēli atbilstībai vienam starptautisko prasību kopumam mācību un/vai eksaminācijas centrs iegūst papildus pierādījumus savas darbības un sniegto pakalpojumu kvalitātei. Dažkārt šī pievienotā kvalitātes zīme kvalifikācijas īpašniekam atvieglo karjeras attīstību noteiktā valstī, reģionā vai uzņēmumā.

Starptautisko un formālās izglītības kvalifikāciju atšķirības

Kā uzsver intervētie izglītotāji, starptautiskās kvalifikācijas ir atpazīstamas citās valstīs un neprasa īpašu atzīšanas procedūru, tā rezultātā pieaug starptautisko kvalifikāciju īpašnieka konkurētspēja darba tirgū, jo starptautiskā kvalifikācija var dot tiesības strādāt attiecīgajā profesijā, piemēram, jūrniecībā, metināšanā (skatīt 10. tabulu). Darba devējiem ir viegli salīdzināt divus pretendētus, ja ir iegūta starptautiskā kvalifikācija, jo ir zināms, ka pārbaudījums un arī tā kārtošanas apstākļi visiem attiecīgās starptautiskās kvalifikācijas īpašniekiem ir bijuši vienādi. Darba devējs var būt pārliecināts, ka pretendentam piemīt aktuālas un atbilstošas zināšanas un prasmes, kas apliecinātas pārbaudījuma laikā. Nereti, īpaši informācijas tehnoloģiju nozarē, šīs zināšanas var raksturot kā specifiskas un dziļas, turklāt starptautiskā kvalifikācija ir apliecinājums tam, ka tās īpašnieks strādā atbilstoši noteiktām prasībām. Intervētie valodu mācību un eksaminācijas iestāžu pārstāvji apgalvo, ka īpaša vērtība tiek pievērsta valodas tālākajam praktiskajam pielietojumam, turklāt mācības var pieskaņot klienta specifiskajām vajadzībām.

Komentējot formālās izglītības sasaisti ar starptautiskajām kvalifikācijām, izglītotāji norāda, ka tās ir kā papildus „ķieģeļi” formālajai izglītībai, kas apliecina kvalifikācijas ieguvēja padziļinātās prasmes. Savukārt, kā min vairāki izglītotāji, Latvijas formālā izglītība kopumā nav tik labi izprotama darba devējam ārzemēs, tomēr tā nodrošina zināšanu un redzesloka plašumu, spēju analizēt aktuālus jautājumus nozarē un prasmi piedāvāt plašus problēmu risinājumus, kas nav tik raksturīgi starptautiskajām kvalifikācijām.

10. tabula. Izglītotāji: atšķirības starp starptautiskajām un valsts izglītības sistēmas ietvaros piešķirtām kvalifikācijām (atbilžu biežums un %, iespējamās vairākas atbildes)

Atšķirības	Biežums	%
Kvalifikāciju atpazīstamība	6	33%
Zināšanu dziļums un atbilstība jaunākajām tendencēm	5	28%
Kvalifikācijas īpašnieka konkurētspēja darba tirgū	3	17%
Prasības izglītības ieguvei	2	11%
Kvalifikācijas īpašnieka tiesības darba tirgū	2	11%
Starptautiska salīdzināmība, eksāmena uzticamība	2	11%

NEP pārstāvju aptaujas rezultāti liecina, ka starptautisko kvalifikāciju nozīme darba tirgū galvenokārt ir atkarīga no nozares (skatīt 11. tabulu). Respektīvi ir nozares Latvijā, kurās starptautiskajām kvalifikācijām var būt ievērojama nozīme, bet vienlaikus ir nozares, kurās Latvijā nevar iegūt starptautiskās kvalifikācijas.

11. tabula. NEP pārstāvji: starptautisko kvalifikāciju nozīme darba tirgū salīdzinājumā ar formālās izglītības kvalifikācijām (atbilžu biežums un %)

Respondentu atbildes	Biežums	%
Tas ir atkarīgs no nozares	5	56%
Jā, starptautiskajām kvalifikācijām ir mazāka nozīme	2	22%
Nē, starptautiskajām kvalifikācijām ir lielāka nozīme	1	11%
Atbilde nav interpretējama	1	11%

Jautāti par atšķirībām starp starptautiskajām kvalifikācijām un formālās izglītības kvalifikācijām, NEP pārstāvji izceļ starptautisko kvalifikāciju atpazīstamību, kvalifikācijas īpašnieka priekšrocības darba tirgū, kā arī gūto zināšanu dziļumu un atbilstību jaunākajām tendencēm (skatīt 12. tabulu). Interesanti, ka šīs pašas iezīmes izceļ arī izglītotāji (skatīt 10. tabulu).

12. tabula. NEP pārstāvji: atšķirības starp starptautiskajām un Latvijas izglītības sistēmas ietvaros piešķirtām kvalifikācijām (atbilžu biežums un %, iespējamās vairākas atbildes)

Atšķirības	Biežums	%
Kvalifikāciju atpazīstamība	7	30%
Kvalifikācijas īpašnieka konkurētspēja darba tirgū	4	17%
Zināšanu dziļums un atbilstība jaunākajām tendencēm	4	17%
Iestāde, kas piešķir kvalifikāciju	3	13%
Prasības izglītības ieguvei	3	13%
Kvalifikācijas īpašnieka tiesības attiecībā uz tālāko izglītību	1	4%
Atbilde nav interpretējama	1	4%

Starptautisko kvalifikāciju ieguvēju priekšrocības un trūkumi darba tirgū

Priekšrocības

Kā galveno starptautisko kvalifikāciju īpašnieku priekšrocību izglītības un darba tirgū Latvijā un citās valstīs izglītotāji min to, ka iegūtā starptautiskā kvalifikācija veicina darba meklētāja konkurētspēju darba tirgū. To veicina kvalifikācijas starptautiskā atpazīstamība, starptautisko kvalifikāciju īpašnieku zināšanu dziļums un aktualitāte (skatīt 13. tabulu). Iegūtā starptautiskā kvalifikācija tās īpašniekam garantē noteiktam standartam un jaunākajām tendencēm atbilstošas un precīzi nomērītas zināšanas un prasmes, ko īpaši novērtē darba devēji ārvalstīs, kā arī starptautiskas korporācijas, kas ienākušas Latvijas darba tirgū.

13. tabula. Izglītotāji: starptautisko kvalifikāciju īpašnieku priekšrocības (atbilžu biežums un %, iespējamās vairākas atbildes)

Priekšrocības	Biežums	%
Veicina konkurētspēju darba tirgū	16	31%
Starptautiska atpazīstamība	8	16%
Noteiktas, pamatīgas un aktuālas zināšanas	8	16%
Sakārto kvalifikāciju sistēmu un dod iespēju objektīvi salīdzināt kvalifikāciju īpašnieku zināšanas, prasmes un kompetences	7	14%
Augsts atalgojums un sociālās garantijas	5	10%
Piešķir tiesības uz tālāku izglītību	3	6%
Teicama reputācija	2	4%
Paplašina redzesloku	1	2%
Iespēja elastīgi plānot savu laiku	1	2%

Līdz ar zināšanām un prasmēm, ko nodrošina starptautiskā kvalifikācija, tā apliecina arī tās īpašnieka labo reputāciju un augsto ētikas standartu. Izglītotāji norāda, ka aug starptautiskās kvalifikācijas nozīme, uzņēmumiem pretendējot uz augsta līmeņa iepirkumiem un projektu pieteikumiem. Līdz ar to darba devēji arvien vairāk izprot starptautisko kvalifikāciju nozīmi, kā arī uztver to kā ieguldījumu sava uzņēmuma nākotnē. Izglītotāji intervijās uzsver darba tirgus globalizāciju un to, ka starptautiskā kvalifikācija apliecina arī tās īpašnieka spēju strādāt internacionālā komandā, kā arī tā valodu zināšanas profesionālajā jomā.

Visi iepriekš minētie aspekti nodrošina starptautiskās kvalifikācijas īpašniekam konkurētspējīgu atalgojumu, karjeras attīstību, kā arī mobilitātes iespējas. Turklāt šīs priekšrocības pārsvarā var iegūt, piedaloties mācībās un/vai nokārtojot eksāmenu, kas, salīdzinājumā ar formālo izglītību, aizņem īsāku laika periodu.

Ja starptautiskās kvalifikācijas iegūšana ir ietverta formālās izglītības procesā, izglītotāji kā priekšrocības nosauc lielu daļu no iepriekš uzskaitītā, kā arī to, ka skolēni/studenti mācās internacionalizētā vidē, līdz ar to labāk izprot mācību procesa norisi ārvalstīs. Turklāt nereti iegūto starptautisko kvalifikāciju var pielīdzināt daļai no augstāka līmeņa formālās kvalifikācijas, piemēram, starptautiskā bakalaurāta ietvaros apgūtos mācību priekšmetus atsevišķas augstskolas ārvalstīs var atzīt kā līdzvērtīgus attiecīgiem studiju kursiem bakalaura studiju pirmajā gadā.

NEP pārstāvji kā galvenās starptautisko kvalifikāciju īpašnieku priekšrocības nosauc iegūto starptautisko kvalifikāciju atpazīstamību, kā arī augstāku konkurētspēju darba tirgū (skatīt 14. tabulu). Starptautiskā atpazīstamība nozīmē skaidru zināšanu, prasmju, kompetenču līmeni turklāt noteiktā kvalitātē, ko zina un novērtē darba devēji ārvalstīs. Starptautiskās kvalifikācijas veicina to īpašnieku konkurētspēju darba tirgū Latvijā, īpaši lielos uzņēmumos ar ārvalstu kapitālu, kā arī ārvalstīs. Starptautiskās kvalifikācijas nodrošina iespēju veikt specifiskus darba uzdevumus, ko cilvēki bez starptautiskās kvalifikācijas nedrīkst īstenot, piemēram, metināšanā.

NEP pārstāvji uzsver arī starptautisko kvalifikāciju nozīmi, sakārtojot nozari ar skaidrām kvalifikācijas pakāpēm, tādējādi nodrošinot iespēju kvalitatīvi salīdzināt darbinieku zināšanas, prasmes un kompetences, kas īpaši vērtīgi personāla atlases speciālistiem.

14. tabula. NEP pārstāvji: starptautisko kvalifikāciju priekšrocības (atbilžu biežums un %, iespējamās vairākas atbildes)

Priekšrocības	Biežums	%
Starptautiska atpazīstamība	9	39%
Veicina konkurētspēju darba tirgū	8	35%
Sakārto kvalifikāciju sistēmu un dod iespēju objektīvi salīdzināt kvalifikāciju īpašnieku zināšanas, prasmes un kompetences	4	17%
Piešķir tiesības uz tālāku izglītību	1	4%
Paplašina redzesloku	1	4%

Atsevišķi NEP pārstāvji min arī starptautisko kvalifikāciju ieguvēju tiesības uz tālāko izglītību, kā arī iespēju paplašināt redzesloku, iegūstot papildus kvalifikāciju.

Mērķa grupu diskusiju dalībnieki uzsver, ka starptautisko kvalifikāciju priekšrocības ir izglītības iestāžu, kuras piedāvā starptautiskās kvalifikācijas, konkurētspēja, un to sniegtais atbalsts mācībspēku profesionālajai pilnveidei.

Trūkumi

Izglītotāju interviju rezultāti par šķēršļiem starptautisko kvalifikāciju īpašniekiem izglītības/darba tirgū Latvijā un citās valstīs parāda, ka visbiežāk tiek minētas pastāvošās problēmas ar šo kvalifikāciju sekmīgu ieviešanu Latvijā (skatīt 15. tabulu). Respektīvi, starptautiskās kvalifikācijas ne vienmēr atzīst kā nopietnu izglītību apliecināšu dokumentu, kā arī tās nav iekļautas nacionālajā kvalifikāciju ietvarstruktūrā, lai arī atbilst starptautiskām prasībām. Tā rezultātā samazinās starptautisko kvalifikāciju nozīmi Latvijā darba tirgū.

15. tabula. Izglītotāji: šķēršļi starptautisko kvalifikāciju īpašniekiem (atbilžu biežums un %, iespējamās vairākas atbildes)

Šķēršļi	Biežums	%
Problemātiska starptautisko kvalifikāciju sekmīga ieviešana Latvijā	11	29%
Maza nozīme vietējā darba tirgū	8	21%
Nav/maz informācijas par starptautiskajām kvalifikācijām	4	11%
Starptautiskās kvalifikācijas iegūšanas augstās izmaksas	4	11%
Šaubas par starptautisko kvalifikāciju kvalitāti	3	8%
Liela slodze, lai sagatavotos eksāmenam	3	8%
Sarežģīti laika plānošanas ziņā, turklāt kvalifikācija ir jāatjauno	3	8%
Vājās svešvalodu zināšanas ierobežo pretendentu iespējas	2	5%

Lai risinātu starptautisko kvalifikāciju statusa problēmas nacionālā līmenī, izglītotāji ierosina tās iekļaut Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūrā, lai veicinātu starptautisko kvalifikāciju atpazīstamību, kā arī celtu to prestižu vietējo darba devēju vidū. Turklāt tas

dotu iespēju vismaz daļu no iegūtajām zināšanām, prasmēm un kompetencēm pielīdzināt formālajai izglītībai.

Nākamais šķērslis, ko min izglītotāji, ir darba devēju nepilnīgā informētība par starptautiskajām kvalifikācijām, ja to uzņēmumi vai iestādes maz strādā starptautiskā tirgū. Vienlaicīgi darba devēji var izvirzīt nevajadzīgi augstas prasības amatu pretendentiem, piemēram, pieprasot noteikta līmeņa formālās izglītības diplomu, lai gan attiecīgā starptautiskā kvalifikācija būtu pietiekams apliecinājums pretendenta zināšanām, prasmēm un kompetencēm. Darba devēji var noteikt nepieciešamību iegūt kādu ļoti specifisku sertifikātu, lai varētu strādāt attiecīgajā uzņēmumā (metināšana). Tomēr daļa no izglītotājiem norāda arī uz pretējo tendenci: darba devēji izvēlas mazkvalificētus darbiniekus bez izglītības attiecīgajā nozarē, kas sekmē negodīgu konkurenci un grauj nozares tēlu (tūrisms, skaistumkopšana).

Izglītotāji nosauc arī dažādus šķēršļus, kas saistīti ar pašas starptautiskās kvalifikācijas iegūšanu un atjaunošanu. Pārsvārā starptautiskās kvalifikācijas iegūšana ir dārga, tātad tas ierobežo darba devēju, kā arī individuālu pretendentu iespējas tās iegūt. Turklāt mācības un/vai eksāmenu kārtošana tiek organizēta noteiktā laikā, kas nozīmē, ka pretendentiem ir jāpielāgojas starptautiskās kvalifikācijas prasību izstrādātāja noteiktajai kvalifikācijas atjaunošanas regularitātei, tāpat arī iegūto starptautiskās kvalifikācijas apliecinājumu reizēm ir jāgaida. Jāņem vērā tas, ka vairumam starptautisko kvalifikāciju ir nepieciešama regulāra atjaunošana, kas bieži vien nozīmē, ka nepārtraukti ir jāiegūst apliecinājumi par saviem sasniegumiem, kā arī jāpilnveido zināšanas.

Atsevišķi izglītotāji kā ierobežojošu aspektu attiecībā uz darba un izglītības iespējām min valodu zināšanas. Ir starptautiskās kvalifikācijas, kuras var iegūt nepārzinot vai vāji pārzinot svešvalodas (metināšana, skaistumkopšana), kas samazina to īpašnieku iespējas konkurēt starptautiskajā darba tirgū.

Turpretī daļa izglītotāju uzsver, ka faktiski starptautisko kvalifikāciju īpašniekam nav šķēršļu – tās vairāk ir sistēmas problēmas, kuras pamazām tiek risinātas.

NEP pārstāvji kā galvenos starptautisko kvalifikāciju trūkumus arī nosauc starptautisko kvalifikāciju samērā sarežģīto ieviešanu Latvijā, kā arī to salīdzinoši mazo nozīmi darba tirgū (skatīt 16. tabulu).

16. tabula. NEP pārstāvji: starptautisko kvalifikāciju trūkumi (atbilžu biežums un %, iespējamās vairākas atbildes)

Trūkumi	Biežums	%
Problemātiska starptautisko kvalifikāciju ieviešana Latvijā	6	40%
Maza nozīme vietējā darba tirgū	4	27%
Nav/maz informācijas par starptautiskajām kvalifikācijām	3	20%
Starptautiskās kvalifikācijas iegūšanas augstās izmaksas	1	7%
Šaubas par starptautisko kvalifikāciju kvalitāti	1	7%

NEP pārstāvji nosauc problēmas gan nacionālā, gan starptautiskā līmenī, kas traucē panākt vienošanos starp attiecīgo nozari un valsts izglītības pārvaldi, lai sakārtotu formālās izglītības un starptautisko kvalifikāciju attiecības. Šāda neskaidrība apgrūtina iespēju veidot jaunas institūcijas ar tiesībām piešķirt starptautiskās kvalifikācijas, kā arī mazina darba devēju interesi izmantot pastāvošo institūciju pakalpojumus savu darbinieku kvalifikācijas celšanai. Tā rezultātā darba devēji mazāk iesaistās šo jautājumu sakārtošanā. No minētās problēmas izriet citi šķēršļi, t.i., starptautisko kvalifikāciju mazā

nozīme Latvijas darba tirgū, kā arī nelielais informācijas apjoms, kas pieejams par šo tēmu gan darba devējiem, gan sabiedrībai kopumā.

Atsevišķi NEP pārstāvji min lielās izmaksas, kas saistītas ar starptautisko kvalifikāciju iegūšanu, kā arī norāda uz šaubām attiecībā uz starptautisko kvalifikāciju piedāvāšanu un piešķiršanās iesaistīto uzņēmumu/organizāciju dažādās valstīs vienādo pieeju kvalifikācijas nodrošināšanā.

Nākotnes perspektīvas un nepieciešamie uzlabojumi

Pētījuma laikā respondenti izteica vairākus ierosinājumus, kā pilnveidot dažādus aspektus saistībā ar starptautiskajām kvalifikācijām Latvijā.

Ierosina: mācību centri, formālās izglītības iestādes, Nozaru ekspertu padomes

- Jāuzsāk dialogs ar valsts pārvaldes institūcijām, lai veicinātu neformālās un formālās izglītības sadarbību.
- Jāveido procedūras starptautisko kvalifikāciju pielīdzināšanai LKI, ko varētu uzņemties augstākās izglītības iestādes, mācību centri un/vai nozaru asociācijas, īstenojot projektus.
- Izglītības programmās jāiekļauj mācību priekšmeti/studiju kursi, kas atbilst starptautisko kvalifikāciju izstrādātāja prasībām.

Ierosina: mācību centri, Nozaru ekspertu padomes

- Jāpalielina sabiedrības informētība par starptautiskajām kvalifikācijām; jāmaina sabiedrības attieksme pret iespēju tiešsaistē noteikt personas zināšanu līmeni, jo šobrīd pret to ir zināmi aizspriedumi.

Ierosina: mācību centri, formālās izglītības iestādes

- Mācību iestādes uzsver mācīšanās rezultātu pieejas ieviešanas nepieciešamību, kas sekmētu atbilstošu starptautisko kvalifikāciju novērtējumu. Tas ļautu vieglāk novērtēt iegūto starptautisko kvalifikāciju ar noteiktu skaitu kredītpunktu, kā arī ar atbilstošu EKI līmeni, kas savukārt ļautu starptautisko kvalifikāciju vieglāk integrēt formālajā izglītībā.
- Jārod iespēja iekļaut starptautiskās kvalifikācijas Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūrā, tādējādi veicinot to atpazīstamību un ceļot prestižu gan darba devēju, gan augstākās izglītības iestāžu vidū.
- Darba devējiem savu darbinieku novērtēšanā būtu jāizmanto starptautiskas prasības, lai nevajadzētu izveidot savus kritērijus.

Ierosina: mācību centri

- Nacionālā līmenī būtu jāseko līdzi dažādu mācību iestāžu sniegtajiem pakalpojumiem; jāveido „izglītības iestāžu/mācību centru baltais saraksts”, kuros tiek piedāvātas starptautiskās kvalifikācijas.
- Jāmaina normatīvo aktu prasības, ļaujot darba devējiem piešķirt mācību atvaļinājumu darbiniekiem, kuri vēlas iegūt starptautisko kvalifikāciju.
- Jāpārņem labā prakse no starptautisko kvalifikāciju prasību izstrādātājiem, nevis jāizdomā savas metodes, jo daudzi materiāli un metodes jau ir izstrādātas – tās tikai jāaprobē Latvijas vajadzībām; tas attiecas ne tikai uz mācībām atbilstoši jaunākajām tendencēm, bet arī uz darbinieku novērtēšanu uzņēmumos un iestādēs.

Ierosina: formālās izglītības iestādes

- Ja augstākās izglītības iestāde paralēli formālajai izglītībai piedāvā arī starptautiskās kvalifikācijas, tas jāņem vērā, veicot kvalitātes novērtēšanas procedūru (akreditācija), kā arī izvērtējot valsts finansēto budžeta vietu piešķiršanu noteiktām studiju programmām un papildus finansējumu kā tādu.
- Ja profesionālās izglītības iestādes (piemēram, metināšanas nozarē) piedāvā iespēju iegūt starptautisko kvalifikāciju, jāsniedz finansiāls atbalsts, lai nodrošinātu skolotāju izglītību un tālākizglītību Latvijā.

Ierosina: mērķa grupu diskusiju dalībnieki

- Starptautiskās kvalifikācijas būtu vēlams iekļaut EKI/LKI, jo tas atvieglotu to iespējamo integrāciju noteikta un atbilstoša līmeņa formālās izglītības programmās. Šāds solis arī palīdzētu saprast, kāda līmeņa zināšanas, prasmes un kompetences attiecīgajai personai piemīt, tādējādi palielinot tās konkurētspēju darba tirgū.
- Taču vispirms nozaru ietvaros jāsakārto nozaru profesiju kartes, jāpārskata profesiju standartu saturs, kā arī jāizpēta, kādas ir prasības kvalifikācijām un kuras kvalifikācijas ir jāpielīdzina starptautiskām prasībām, kā arī kuram LKI līmenim kvalifikācijas atbilst.
- Augstākās izglītības iestādēm, kuras piedāvā starptautiskās kvalifikācijas, jāpiešķir priekšrocības; tas varētu būt arī viens no kritērijiem izglītības iestādes kvalitātes novērtēšanā un valsts budžeta finansēto vietu sadalē.
- Varētu pielāgot starptautiskos standartus un to noteiktos mācīšanās rezultātus arī Latvijas formālajā izglītībā, jo tas ļautu veiksmīgāk izsekot katras nozares attīstībai. Turklāt jāveicina izglītības darbinieku un sabiedrības izpratne par mācīšanās rezultātu principiem.

Secinājumi

Pētījuma ietvaros tika veiktas 15 intervijas par dažādās nozarēs piešķirtām starptautiskajām kvalifikācijām, un aptaujas anketu aizpildīja deviņi Nozaru ekspertu padomju pārstāvji no sešām nozarēm. Nelielais respondentu skaits izriet no fakta, ka Latvija ir maza valsts un dažām starptautiskajām kvalifikācijām ir tikai viens izglītotājs. Plašāka auditorija tika iesaistīta mērķa grupu diskusijās par starptautisko kvalifikāciju priekšrocībām un trūkumiem.

Starptautiskās kvalifikācijas līdz šim nav iekļautas Latvijas izglītības sistēmā un normatīvajā regulējumā. Latvijā nav izstrādāta starptautiskās kvalifikācijas definīcija, un tādu nevarēja formulēt arī intervētie starptautisko kvalifikāciju piedāvātāji. Akadēmiskās informācijas centrs – Nacionālais koordinācijas punkts EKI diskusijām piedāvāja savu definīciju: starptautiskā kvalifikācija ir izglītības kvalifikācija, kuras standartu un novērtēšanas prasības izstrādā kāda starptautiska iestāde, organizācija vai uzņēmums ar mērķi veikt uzticamu un starptautiski salīdzināmu pretendentu zināšanu, prasmju un kompetenču novērtējumu, deleģējot tiesības īstenot mācību aktivitātes un/vai eksaminēt pretendentes iestādēm, kuru kapacitāte īstenot šīs funkcijas ir izvērtēta atbilstoši konkrētām prasībām, vairāk nekā vienā valstī.

Latvijā starptautiskās kvalifikācijas piešķir gan formālās izglītības iestādes, gan mācību un/vai eksaminācijas centri.

Piešķirtās starptautiskās kvalifikācijas ir atšķirīgas pēc to mērķiem, tipa, izvirzītajām prasībām pretendentiem un novērtēšanas metodēm u.c.. Tās balstās galvenokārt uz starptautiskās kvalifikācijas izstrādātāja veidotiem standartiem, un izšķiroša nozīme to piešķiršanā ir iekšējās/ārējās kvalitātes nodrošināšanai.

Izglītotāju un nozaru pārstāvju viedokļi par starptautisko kvalifikāciju galvenajām priekšrocībām un trūkumiem ir līdzīgi.

Kā svarīgākās starptautisko kvalifikāciju priekšrocības tika nosauktas:

- Paaugstināta konkurētspēja darba tirgū;
- Starptautiska atpazīstamība;
- Iegūto zināšanu un prasmju aktualitāte.

Starptautiskās kvalifikācijas veicina darba meklētāja konkurētspēju darba tirgū, kā arī nodrošina starptautiskās kvalifikācijas īpašniekam konkurētspējīgu atalgojumu, karjeras attīstību un mobilitātes iespējas. Attiecībā uz iegūtās izglītības kvalitāti, starptautiskā kvalifikācija tās īpašniekam garantē noteiktam standartam un jaunākajām tendencēm atbilstošas zināšanas un prasmes. Starptautiskās kvalifikācijas īpašnieks spēj strādāt internacionālā komandā un parasti ir ar labām svešvalodu zināšanām. Strādājošiem iedzīvotājiem ir būtiski, ka starptautiskās kvalifikācijas iegūšana, salīdzinājumā ar formālo izglītību, aizņem īsāku laika periodu.

Nozīmīgākie starptautisko kvalifikāciju trūkumi ir šādi:

- Starptautiskajām kvalifikācijām ir maza nozīme vietējā darba tirgū un par tām ir pieejama maz informācijas;
- Starptautiskās kvalifikācijas nav iekļautas Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūrā, un tās ne vienmēr uztver kā nopietnu izglītību apliecināšu dokumentu;
- Darba devēji, īpaši tie, kuru uzņēmumi vai iestādes nestrādā starptautiskā tirgū, ir maz informēti par starptautiskajām kvalifikācijām;

- Vairumā gadījumu starptautiskās kvalifikācijas iegūšanas izmaksas ir lielas, tādējādi ierobežojot starptautisko kvalifikāciju pieejamību.

Pētījuma rezultāti ļauj secināt, ka, lai uzsāktu diskusijas par starptautisko kvalifikāciju sasaisti ar kvalifikāciju ietvarstruktūru, ir jāpalielina sabiedrības informētība par starptautiskajām kvalifikācijām. Daudzas starptautiskas kvalifikācijas iegūst, kārtējot pārbaudes darbus tiešsaistē, tādēļ jāmaina sabiedrības attieksme – pastāvošie aizspriedumi – pret iespēju tiešsaistē noteikt personas zināšanu, prasmju un kompetenču līmeni. Svarīgs aspekts starptautisko kvalifikāciju integrēšanai formālajā izglītības sistēmā ir mācīšanās rezultātu ieviešana un lietošana, kas sekmētu atbilstošu starptautisko kvalifikāciju novērtējumu.

Kā izglītotāji, tā nozaru pārstāvji ierosina sākt dialogu ar valsts izglītības pārvaldes institūcijām, lai veicinātu neformālās un formālās izglītības sadarbību, piemēram, veicinot neformālās izglītības atzīšanu un starptautisko kvalifikāciju mācīšanās rezultātu iekļaušanu atbilstoša līmeņa formālās izglītības programmās.

Ne intervijas, ne aptauja, ne diskusijas nesniedza pilnvērtīgu atbildi uz jautājumu, vai starptautiskās kvalifikācijas ir jāpielīdzina Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūrai. Par šo jautājumi viedokļi dalās, tāpēc ir nepieciešams papildu izvērtējums un diskusijas.

1. pielikums. Interviju jautājumi

Akadēmiskās informācijas centrs ar Eiropas Komisijas atbalstu (projekts „European Qualifications Framework – National Coordination points”, Nr. 379015-LLP-1-2012-1-LV-KA1-EQF_NCP) veic izglītības iestāžu un mācību centru pārstāvju intervijas par starptautiskajām kvalifikācijām. Pētījuma ietvaros starptautiskās kvalifikācijas ir izglītības kvalifikācijas, kuras nodrošina un/vai piešķir kāda starptautiska iestāde, organizācija vai uzņēmums.

Interviju mērķis ir noskaidrot, kādas starptautiskās kvalifikācijas ir iegūstamas Latvijā, kā arī izvērtēt, kādas ir starptautisko kvalifikāciju priekšrocības un trūkumi Latvijas un pasaules darba tirgū. Pētījuma gaitā ir paredzēts arī izstrādāt ierosinājumus normatīvās bāzes pilnveidei, lai mazinātu šķēršļus kvalitatīvu starptautisko kvalifikāciju iegūšanai un pielietošanai Latvijā un pasaulē.

1.	Kas, jūsuprāt, ir starptautiskā kvalifikācija? Kā to varētu definēt?		
2.	Kāda ir jūsu pieredze saistībā ar starptautiskajām kvalifikācijām?		
2.1.	Cik gadus jūsu iestāde piešķir starptautiskās kvalifikācijas?		
	1-3	4-6	6-10
			10-...
3.	Kādas starptautiskās kvalifikācijas jūsu iestāde piedāvā apgūt/izsniedz?		
3.1.	Cik bieži personām, kuras ieguvušas attiecīgo kvalifikāciju, tā ir jāatjauno?		
3.2.	Jūsu iestādes piedāvāto starptautisko kvalifikāciju pielietojamības mērogs:		
	Vispasaules	Noteiktas nozares starptautiskas asociācijas dalībvalstu/ dalīborganizāciju ietvaros	Valstī vai iestādē, kur lieto noteiktu produktu
			Cits
3.2.1.			
3.2.2.	Komentāri:		
4.	Kādi dokumenti apliecina attiecīgās starptautiskās kvalifikācijas apguvi?		

5.	Kā tiek veicināta kvalitāte jūsu iestādē piešķiramajām starptautiskajām kvalifikācijām (piemēram, akreditācija, sertifikācija, regulārs pašnovērtējums)?
6.	Cik nozīmīgi ir nodrošināt iekšējās/ārējās kvalitātes novērtēšanas sistēmu?
6.1.	Lūdzu novērtēt skalā no 1-5, kur 1 – maznozīmīgi, bet 5 – ļoti nozīmīgi. 1 – 2 – 3 – 4 – 5
6.2.	Komentāri:
7.	Kādas skolēnu/audzēkņu/studentu mācību sasniegumu novērtēšanas metodes pārsvarā izmantojat starptautisko kvalifikāciju apguves laikā (piemēram, testi, eksāmeni, praktiski uzdevumi)?
8.	Kādi profesiju un/vai izglītības standarti tiek izmantoti, veidojot mācību programmas?
9.	Cik skolēnu/audzēkņu/studentu jūsu iestādē apgūst starptautiskās kvalifikācijas katru gadu?
10.	Kāda, jūsu prāt, ir atšķirība starp starptautiskajām kvalifikācijām un valsts izglītības sistēmas ietvaros piešķirtām kvalifikācijām?
11.	Kur [kāda institūcija] Latvijā vēl piešķir starptautiskās kvalifikācijas un kāda ir kārtība?
12.	Kādas, jūsu prāt, ir starptautisko kvalifikāciju īpašnieku priekšrocības izglītības/darba tirgū Latvijā un citās valstīs? [varētu nosaukt 3]
12.1.	1.
12.2.	2.
12.3.	3.
12.4.	Komentāri:

13.	Kādi, jūsu prātā, ir šķēršļi starptautisko kvalifikāciju īpašniekiem izglītības/darba tirgū Latvijā un citās valstīs? [varētu nosaukt 3]
13.1.	1.
13.2.	2.
13.3.	3.
13.4.	Komentāri:
14.	Ko vajadzētu pilnveidot saistībā ar starptautiskajām kvalifikācijām? Piem., izmaiņas normatīvajos aktos, piešķiršanas kārtību.
15.	Ko jūs vēl vēlētos komentēt saistībā ar starptautiskajām kvalifikācijām?

2. pielikums. Aptaujas anketa Nozaru ekspertu padomēm

Akadēmiskās informācijas centrs ar Eiropas Komisijas atbalstu (projekts „European Qualifications Framework – National Coordination points”, Nr. 379015-LLP-1-2012-1-LV-KA1-EQF_NCP) veic Nozaru ekspertu padomju aptauju par starptautiskajām kvalifikācijām. Pētījuma ietvaros starptautiskās kvalifikācijas ir izglītības kvalifikācijas, ko nodrošina un/vai piešķir kāda starptautiska iestāde, organizācija vai uzņēmums.

Aptaujas mērķis ir noskaidrot, cik liela nozīmē ir starptautiskajām kvalifikācijām dažādās nozarēs, kā arī izvērtēt, kādas ir starptautisko kvalifikāciju priekšrocības un trūkumi Latvijas un pasaules darba tirgū. Pētījuma gaitā ir paredzēts izstrādāt ierosinājumus Latvijas normatīvās bāzes pilnveidei, lai mazinātu šķēršļus kvalitatīvai starptautisko kvalifikāciju iegūšanai un pielietošanai Latvijā un pasaulē. Pētījumā iegūtie dati tiks izmantoti apkopotā veidā. Anketas aizpildīšanai nepieciešamas 10 minūtes.

Lūgums aptauju aizpildīt līdz 31. oktobrim.

1. Jūsu darba pieredzes ilgums nozarē:

- 1-3 gadi
- 4-5 gadi
- 6-10 gadi
- 11-15 gadi
- 16-20 gadi
- Vairāk nekā 20 gadi

2. Jūsu pārstāvētais NEP: _____

3. Cik bieži Jūs savā darbā saskaraties ar starptautiskajām kvalifikācijām (sertifikātiem)?

- Nekad
- Reti (reizi gadā)
- Regulāri (reizi mēnesī)
- Bieži (reizi nedēļā)
- Visu laiku

4. Kādos gadījumos Jūsu nozares uzņēmumi saskaras ar starptautiskajām kvalifikācijām? Var būt vairākas atbildes.

- Darbinieku kandidātu atlase
- Darbinieku tālākizglītība
- Iepirkumi
- Konkursi (projektu pieteikumi)
- Darbinieku snieguma novērtēšana
- Cita atbilde _____

5. Cik liela nozīme ir starptautiskajām kvalifikācijām Jūsu nozares uzņēmumu darbinieku atlasē?

- Nekāda
- Maza
- Vidēja
- Liela
- Būtiska
- Cita atbilde _____

6. **Kādas ir galvenās starptautiskās kvalifikācijas jūsu nozarē? Nosauciet svarīgākās, ja tādas ir identificējamās!**

7. **Vai starptautiskajām kvalifikācijām ir mazāka nozīme darba tirgū nekā formālās izglītības diplomam?**

- Jā, ir mazāka nozīme
- Tas ir atkarīgs no nozares
- Nē, ir lielāka nozīme
- Cita atbilde _____

8. **Kāda, Jūsaprāt, ir atšķirība starp starptautiskajām kvalifikācijām un valsts izglītības sistēmas ietvaros piešķirtām kvalifikācijām? Var būt vairākas atbildes.**

- Iestāde, kas piešķir kvalifikāciju
- Prasības izglītības ieguvei
- Kvalifikācijas īpašnieka tiesības attiecībā uz tālāko izglītību
- Kvalifikācijas īpašnieka tiesības darba tirgū
- Kvalifikācijas īpašnieka konkurētspēja darba tirgū
- Kvalifikāciju atpazīstamība
- Zināšanu dziļums un atbilstība jaunākajām tendencēm
- Cita atbilde _____

9. **Kādas, Jūsaprāt, ir trīs būtiskākās starptautisko kvalifikāciju priekšrocības?**

- 1.
- 2.
- 3.

Cita atbilde _____

10. **Kādi, Jūsaprāt, ir trīs būtiskākie starptautisko kvalifikāciju trūkumi?**

- 1.
- 2.
- 3.

Cita atbilde _____

11. **Ko Jūs vēl vēlētos papildināt saistībā ar starptautiskajām kvalifikācijām?**

3. pielikums. Konferences A darba grupas diskusiju rezultāti

Starptautiskā konference „NACIONĀLO KVALIFIKĀCIJU IETVARSTRUKTŪRU ATVĒRŠANA STARPTAUTISKAJĀM KVALIFIKĀCIJĀM”

2014. gada 14. novembrī, Rīgā

Darba grupu vadīja: Jānis Vētra, *Augstākās izglītības padomes priekšsēdētājs*

Starptautisko kvalifikāciju lietošanas piemērus prezentēja:

- **Arnis Bankovičs**, *Latvijas Jūras akadēmijas jūras transporta departamenta direktors*
Latvijas Jūras akadēmijas pieredze
- **Īrisa Zvagule**, *Baltijas Datoru akadēmijas apmācības risinājumu nodaļas vadītāja*
Informācijas un komunikācijas tehnoloģiju sektora speciālistu pieredze ar starptautisko sertifikāciju Latvijā

Dalībnieku komentāri un viedokļi

Jautājums diskusijai: vai starptautiskās kvalifikācijas jāiekļauj LKI?

- Eiropas datorprasmes sertifikāta prasības jau ir iestrādātas vidējās izglītības programmā, tomēr sertifikāts netiek automātiski piešķirts katram absolventam.
- Termins „vispārīgā izglītība” un „vispārējā izglītība” jālieto precīzi, atbilstoši kontekstam.
- Būtiski „neskriet laikam pa priekšu”. Citās valstīs, kurām ir plašāka pieredze ar kvalifikāciju ietvarstruktūru attīstību, notiks attiecīgie procesi, tad varēsīm pārņemt labāko pieredzi.
- Starptautiskās kvalifikācijas būtu vēlams sasaistīt ar NKI, jo tad tās tiktu sakārtotas, atbilstoši noteiktiem līmeņiem un būtu skaidrs, kura līmeņa izglītības programmā attiecīgie starptautiskās kvalifikācijas elementi ir iekļaujami. Tas atvieglotu arī attiecīgās iepriekšējās pieredzes atzīšanu noteiktā līmenī.
- Iegūtās augstākās izglītības kvalifikācijas (bakalaura, maģistra un doktora grāds) paliek uz mūžu, tomēr nozare nepārtraukti attīstās, tāpēc ir nepieciešami sertifikāti, kas apliecina prasmju papildināšanu un atjaunošanu. Jūrnieceībā tas tiek panākts ar „Up-date” un „Refresher” kursu palīdzību, kā arī tiek ieviesti jauni kursi un tiek izdoti attiecīgi sertifikāti.
- Jūrnieceības kvalifikācijas automātiski jāiekļauj LKI, jo tās pastāv jau ļoti sen, turklāt jūrnieku profesionālās prasības ir nesaraujami saistītas ar konvencijas prasībām, kas nosaka iespēju strādāt šajā starptautiskajā profesijā.

Jautājums diskusijai: vai starptautiskās kvalifikācijas samazina nodarbināmības iespējas ārpus noteiktās nozares?

- Jūrnieceībā augstākās izglītības iestāde izsniedz nacionālos diplomus par augstāko izglītību, kuri norāda uz izglītības līmeni un tie tiek izmantoti, iekārtojoties darbā citās nozarēs, izvērtējot iegūtās zināšanas, prasmes un kompetences. Arī pašā jūrnieceībā, iekārtojoties krasta darbā, tiek prasīts gan izglītības diploms, gan profesionālo kvalifikāciju apliecinošs sertifikāts. Lai iekārtotos darbā starptautiskā kuģošanā, augstākās izglītības iestādes izsniegts diploms netiek prasīts, bet ir vajadzīgs attiecīgā līmeņa profesionālo kvalifikāciju apliecinošs sertifikāts (COC – *Certificate of Competency*).
- Diplomus, kuri nepieder nevienai valstij, nevar atzīt pēc Lisabonas konvencijas, jo neviena valsts attiecīgo programmu nav akreditējusi un tā nav iekļauta kādā NKI.
- Personāla iepirkumos bieži norāda izglītības līmeni, kas neatspoguļo starptautiskās kvalifikācijas.
- ES bieži dara dubultu darbu, kas sarežģī sistēmu, jo vēlas izveidot sistēmu tur, kur tā jau pastāv, piemēram, attiecībā uz jūrnieceību ES ir izdota direktīva, kas lielā mērā balstās uz starptautiskās konvencijas (STCW) prasībām.
- Problēmas ar aiziešanu strādāt jomā, kas atšķiras no iegūtās izglītības, sākas tad, kad ir vēlme atgriezties, jo pēc ilga laika tiek zaudētas iemaņas, īpaši jūrnieceības nozarē.
- Lai atgrieztos jūrnieka profesijā, būtu vēlams, ka tiek izzieta pusgadu ilga prakse un nokārtoti eksāmeni vienu pakāpi zemākiem darba pienākumiem.

- Starptautiskie sertifikāti Baltijas Datoru Akadēmijas gadījumā nav saistīti ar Latviju, jo tos izstrādā kāda starptautiska kompānija, bet Latvijā tiek nodrošināta procesa īstenošana.
- Vienīgie, kas vairumā gadījumu atzīst starptautiskās kvalifikācijas, ir darba devēji, nevis noteikta valsts. Taču jūrniecībā noteikti tā nav – starptautiskās kvalifikācijas tiek atzītas valstu līmenī.
- Nebūtu korekti prasīt no cilvēka, kurš ieguvis labu starptautisko kvalifikāciju, arī obligātu augstāko izglītību.
- Latvijā būvniecības nozarē vēl joprojām būtisku lomu ieņem Padomju Savienības laikā piešķirtās kategorijas, kas norāda uz to, ka darba tirgū lielu nozīmi var ieņemt arī neformālas „kvalifikācijas”.

Jautājums diskusijai: kāda ir iegūtās kvalifikācijas atjaunošanas nozīme starptautisko kvalifikāciju kontekstā un kādai tai vajadzētu būt?

- Iespējams, nepieciešams tiešsaistes instruments, ar kura palīdzību ir iespējams identificēt noteiktu prasmju aktualitāti, ko pierāda dažādas aktivitātes, ko šajā reģistrā fiksē un kas tiek akumulētas noteiktā laika periodā.
- Iespējams, ir nepieciešams arī regulārs eksāmens, kas novērtē attiecīgā cilvēka prasmes.
- Nopietnām kvalifikācijām ir nepieciešama iepriekš iegūtās kvalifikācijas atjaunošana.
- Jūrniekiem reizi 5 gados ir kompetences uzturēšanas kursi, kā arī ik pēc 5 gadiem ir atkārtoti jāiegūst visi nozīmīgākie sertifikāti (eksāmens var nebūt obligāts).
- Latvijas Jūrnieku reģistru akreditē IMO ik pa 5 gadiem.
- Krievu valodas zināšanas sabiedrībā zūd, nevar uzskatīt par atbilstošu prasmju novērtējumu to, kas piešķirts pirms ilga laika, absolvējot, piemēram, vidusskolu.
- Nozīmīgi ir kvalitātes kritēriji, apgūstot valodu – cik stundas tam tiek veltīts un vai uz vispārīgās bāzes ir jāveido profesionālā bāze.
- Ir izstrādāti valodas zināšanu minimums medmāsām, kā arī ir „Railway portfolio”.

Jautājums ekspertiem: kāpēc valodu kvalifikācijas tiek izslēgtas no pētījumiem par starptautiskajām kvalifikācijām?

- Netiek iekļautas valodu kvalifikācijas, jo tas ir ļoti sarežģīti.
- Šobrīd koncentrējas uz sektorālajām kvalifikācijām.
- IMO kā obligātā jūrniecības valoda ir noteikta angļu valoda un izveidots attiecīgs valodas standarts, kas ir piesaistīts jau esošajam IMO standartam. Projekta „SeaTALK” ietvaros tiek mēģināts īstenot šo ideju, projekta ziņojums būs 2015. gadā.

Secinājumi

Diskusijā dalībnieki norādīja, ka būtu vēlams iekļaut starptautiskās kvalifikācijas kvalifikāciju ietvarstruktūrā, jo tas atvieglotu to iespējamo integrāciju noteikta un atbilstoša līmeņa formālās izglītības programmās. Šāds solis arī palīdzētu saprast, kāda līmeņa zināšanas attiecīgajam cilvēkam piemīt, tādējādi palielinot viņa konkurētspēju darba tirgū.

Tika secināts, ka „derīguma termiņš” starptautiskās kvalifikācijas apliecināšanai rada būtiskas grūtības tos automātiski iekļaut formālās izglītības kvalifikāciju sistēmā.

Diskusijā tika apliecināts, ka būtu vērtīgi pielāgot starptautiskos standartus un to noteiktos mācīšanās rezultātus arī Latvijas formālajā izglītībā, jo tas ļautu veiksmīgāk izsekot katras nozares attīstībai.

Ir novērojamas dažādas situācijas attiecībā uz iegūtās kvalifikācijas atjaunošanas jautājumu starptautiskajām kvalifikācijām, jo tiek piemērots gan atkārtots eksāmens, gan arī akumulējoša metode, kā arī ir gadījumi, kad nav nepieciešama atkārtota zināšanu pārbaude. No šīm atšķirībām dažādos sektoros būs grūti izvairīties.

4. pielikums. Konferences B darba grupas diskusiju rezultāti

Starptautiskā konference „NACIONĀLO KVALIFIKĀCIJU IETVARSTRUKTŪRU ATVĒRŠANA STARPTAUTISKAJĀM KVALIFIKĀCIJĀM”

2014. gada 14. novembrī, Rīgā

Darba grupu vadīja: Sarmīte Valaine, Valsts izglītības satura centra Izglītības satura departamenta direktore – Profesionālās izglītības satura nodrošinājuma nodaļas vadītāja

Starptautisko kvalifikāciju lietošanas piemērus prezentēja:

- **Līga Peiseniece**, *Banku Augstskolas studiju prorektore*
Banku augstskolas pieredze Skotijas kvalifikācijas piešķiršanā
- **Nellija Janaus**, *Starptautiskās CIDESCO Rīgas Kosmētikas skolas direktore*
Starptautiskā CIDESCO kvalifikācija

Dalībnieku komentāri un viedokļi

- Centralizētie profesionālās kvalifikācijas eksāmeni:
 - 1) būtu jāvērtē atsevišķi teorētiskā un praktiskā daļa, lai absolventiem nodrošinātu labas praktiskās prasmes;
 - 2) CIDESCO pasniedzēji nezina, kādi ir teorētiskā testa jautājumi, kas katru gadu mainās, tāpēc mācības vairāk tiek orientētas uz reālu zināšanu un prasmju apguvi, nevis gala eksāmeņiem;
 - 3) eksāmenos nepieciešami vienoti vērtēšanas kritēriji, lai nodrošinātu piešķirto kvalifikāciju starptautisko salīdzināmību.
- Mācīšanās rezultāti parāda, kādam LKI līmenim būtu jāpielīdzina kvalifikācija; kvalifikāciju izkārtojums ietvarstruktūrā nevar būt atkarīgs no izglītības iestādes, kura piešķir kvalifikāciju.
- Izglītībā būtu jāorientējas uz mācīšanās rezultātiem, taču pašlaik izglītībā strādājošiem trūkst zināšanu par mācīšanās rezultātiem un kvalifikāciju ietvarstruktūru. Bieži vien šādas nezināšanas dēļ tiek nejauši sajaukti profesionālās kvalifikācijas līmenis, kas norādīts profesiju standartā, ar EKI/LKI līmeni, tāpēc arī profesiju standartos būtu jānorāda arī EKI/LKI līmenis.
- Situācija pa nozarēm saistībā ar kvalifikāciju prasībām un to piešķiršanu ir atšķirīga; atsevišķās nozarēs šī sistēma ir sakārtota: noteiktas prasības kvalifikāciju apguvei un piešķiršanai, eksāmenus vērtē starptautiska komisija. Līdz ar to nav zināms, cik ilgā laikā varēs nozarēs piešķirtās kvalifikācijas pielīdzināt starptautisko kvalifikāciju prasībām.
- Lai nodrošinātu savstarpēju kvalifikāciju salīdzināmību, visās valstīs kvalifikācijām nozarē būtu jānosaka vienādi EKI līmeņi.
- Latvijā piešķirtās starptautiskās kvalifikācijas būtu vērtīgi pielīdzināt LKI, bet šajā procesā ir jāskatās, kā tas notiek citās valstīs. Svarīgi, lai mācīšanās rezultāti ir saskaņoti pa nozarēm, kā arī darbojas kvalifikāciju prasību noteikšanas un piešķiršanas kvalitātes novērtēšanas sistēma.
- Pašlaik nav zināms, kā kvalifikāciju pielīdzināšana starptautiskām prasībām noritēs reglamentētās profesijās, kas notiks vispirms – kvalifikāciju prasību reglamentēšana vai to pielīdzināšana starptautiskajām kvalifikācijām. Būtu jāveido nozares ekspertu komisija, kas izlemtu, kā un kuram līmenim pielīdzināt nacionālās kvalifikācijas LKI. Savukārt Izglītības un zinātnes ministrijai būtu jārisina jautājumi saistībā ar kvalifikāciju pielīdzināšanu un atzīšanu starptautiskā mērogā.
- Lai pielīdzinātu nozarēs esošās kvalifikācijas starptautiskām prasībām:
 - 1) Jāveic revīzija profesiju standartos – jānosaka prasības nozarēs esošajām kvalifikācijām, nozaru griezumā kvalifikācijas varētu pielīdzināt LKI. Būtu jāatdala pieaugušo kvalifikācijas no sākotnējās izglītības kvalifikācijām, jānosaka tām atšķirīgi

līmeņi, jo atsevišķu profesionālo darbību veikšana ir saistīta ar ievērojamu atbildību, tāpēc tās nevar veikt pēc jauniešu pēc sākotnējās profesionālās izglītības programmām;

2) Būtu jāizvērtē, vai iedzīvotāju mācības finansē, pateicoties pašfinansējumam vai valsts finansējumam. Valstī ilgu laiku nav veiktas darba tirgus prognozes, kādi speciālisti ir vajadzīgi, līdz ar to gadiem izglītības iestādēs gatavo bezdarbniekus.

- Profesionālās vidējās izglītības līmenī darba tirgus prognozes nosaka Nozaru ekspertu padomes, izstrādājot prasības izglītības piedāvājumam.
- Izvērtējot, vai pielīdzināt nacionālās kvalifikācijas starptautiskām prasībām, būtu jāņem vērā darba tirgus prasības, vai un kuras kvalifikācijas nozarē vajag pielīdzināt.
- Nozares ietvaros būtu jāizvērtē, kādam LKI līmenim atbilst attiecīgā kvalifikācija.
- Izglītības iestādēm jābūt brīvai izvēlei, vai piedāvāt starptautisko kvalifikāciju vai tikai nacionālo kvalifikāciju; starptautisko kvalifikāciju piešķiršana kalpotu kā izglītības iestādes reputācijas zīmols.
- Visas kvalifikācijas nevar automātiski pielīdzināt attiecīgiem LKI līmeņiem, jo ir atšķirības nozarēs. Nozares ietvaros jāizpēta prasības kvalifikācijām, jāizvērtē, kuras kvalifikācijas ir jāpielīdzina starptautiskām prasībām, kuras – nacionālām, un tad kvalifikācijām jānosaka atbilstošs LKI un EKI līmenis.

Secinājumi

Diskusijā dalībnieki vienojās, ka starptautiskās kvalifikācijas būtu jāiekļauj LKI, taču vispirms nozaru ietvaros jāizpēta, kādas ir prasības kvalifikācijām un kuras kvalifikācijas ir jāpielīdzina starptautiskām prasībām, kā arī kuram LKI līmenim kvalifikācijas atbilst.

Starptautisko kvalifikāciju priekšrocības:

- Starptautiskās kvalifikācijas nodrošina izglītības iestāžu, kuras tās piedāvā, konkurētspēju.
- Starptautiskās kvalifikācijas veicina mācībspēku profesionālo pilnveidi.

Starptautisko kvalifikāciju izaicinājumi:

- Valstī nav sakārtota pāreja no profesionālās vidējās uz augstāko izglītību; profesionālās izglītības absolventiem būtu jānodrošina atvieglojumi nozaru studiju programmās.
- Nozarēs nav strukturizētas profesiju kartes, tāpēc nav zināmas prasības kvalifikācijām un kādiem LKI līmeņiem tās atbilst.

Ierosinājumi pilnveidei:

- IZM jāpiešķir priekšrocības augstskolām (finansējuma ziņā), kuras piedāvā starptautiskās kvalifikācijas – tas varētu būt viens no kritērijiem izglītības iestādes kvalitātes novērtēšanas un valsts budžeta finansēto vietu sadalē.
- Jāveic nozaru izpēte, kuras profesijas nozarē ir jāpielīdzina starptautiskajām prasībām.
- Jāsakārto nozaru profesiju kartes, lai nozarē piešķirtās kvalifikācijas varētu pielīdzināt LKI un EKI līmeņiem.
- Jāsakārto profesiju standartu sistēma – jāpārskata profesiju standartu saturs, piemēram, pārklājās tajos aprakstītie pienākumi un uzdevumi
- Jāveicina izglītības darbinieku un sabiedrības izpratne par mācīšanās rezultātu principiem.

5. pielikums. Pētījumā iekļauto nozaru ietvaros piešķirtās plašāk zināmās starptautiskās kvalifikācijas

Nozare	Plašāk zināmās starptautiskās kvalifikācijas (vai to grupas)
„Akadēmiskās” kvalifikācijas:	Starptautiskais bakalaurāts TOEFL IELTS Cambridge English
Kosmetoloģija un skaistumkopšana:	CIDESCO ITEC
Tūrisms:	AHLEI TedQual
Metināšana:	DVS PersZert Eiropas metinātāja kvalifikācija ISO 9606
Projektu vadība:	PMP PRINCE2
Finances, grāmatvedība un audits:	ACCA CIA SQA sertificēts studiju modulis „Finanšu vadība”
Transports:	STCW – COC
Valodas:	TOEFL IELTS Cambridge English
Informācijas un komunikāciju tehnoloģijas:	Adobe kvalifikācijas Cisco kvalifikācijas IBM ²⁹ kvalifikācijas ITIL ³⁰ kvalifikācijas Microsoft kvalifikācijas LINUX kvalifikācijas Oracle kvalifikācijas CompTIA ³¹ kvalifikācijas ECDL ³²

²⁹ IBM – Internacionāla datoru tehnoloģiju un konsultāciju korporācija (*International Business Machines Corporation*).

³⁰ ITIL – Informācijas tehnoloģiju infrastruktūras bibliotēka (*Information Technology Infrastructure Library*).

³¹ CompTIA – Datortehnoloģiju industrijas asociācija (*Computing Technology Industry Association*).

³² ECDL – Eiropas datorprasmes sertifikāts (*European Computer Driving Licence*).